A PROJECT OF
BAIS HAVAAD
HALACHA CENTER

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

הלכות שמיטה ופרוזבול
חלק ג

SHEMITAH & PRUZBUL

לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

על פי התורה אשר יורו

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

Prepared by Rav Yosef Greenwald
Dayan at the Bais HaVaad and Rav at Khal Dexter Park

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

Rav Ariel Ovadia
Yorucha Content Editor

Reb EC Birnbaum
Chief Marketing Officer

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

A project of BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412
WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA
YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG
105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business Halacha Services

Bais Din & Dispute Resolution

Zichron Gershon Kollel for Dayanus

Medical Halacha Center

Kehilla & Bais Din Primacy Initiative

Halachic Awareness & Education

תוכן העניינים

דיני פרוזבול

- מצות שמיטת כספים 8
- תקנת פרוזבול וטעמו 12
- מתי כותבין פרוזבול 19
- אם חובות מתבטלים ממילא אחר שמיטה 25
- סידור פרוזבול הלכה למעשה 29

דין שמיטה בזמן הזה

- דברי הש"ס ששמיטה בזמן הזה דרבנן 40
- ביאור שיטת הרמב"ם 43
- דעת הראב"ד שבזה"ז הוא מדת חסידות בעלמא 46
- הכרעת הפוסקים בזה 48

קניית ד' מינים בשמיטה

- דיני פירות שביעית 56
- אם "לאכלה" הוא מצות עשה 58
- דמי שביעית 61
- היתר הבלעה 64
- אוצר בית דין 70

YORUCHA CORPORATE SPONSORS:

SILVER FAMILY THERAPY AGENCY Care

ALLURE HEALTHCARE SERVICES
BY MR. AND MRS. MICHAEL NUDELL

worldesk
SEND MONEY ABROAD WITH WORLDESK, SAVE WHILE YOU SUPPORT THE BAIS HAVAAD
https://worldesk.com/bais-havaad
Shiko@worldesk.com | 646.772.7000

FOUNDERS & BUILDERS

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY
ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

ARYEH WEISS & FAMILY

לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל,
ברכה לאה בת ארי ה לייב ע"ה

MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L לז"נ
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

BARRY LEBOVITS & FAMILY

MAAREH MEKOMOS DEDICATIONS

DINA DMALCHUSA & MINHAG BMAMMON
Dedication available

MISHPITEI HAMAMMON & HILCHOS GEZEL
Dedication available

GEZEL AKUM & GENEIVAS DA'AS
Dedication available

HALACHOS OF EMPLOYMENT
לע"נ ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר' משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת ר' גבריאל חיים ע"ה
Dedicated by Mr. & Mrs. Avigdor Fried

HALACHIC DEALS & DOCUMENTS
Dedication available

BUSINESS & EMPLOYMENT ON CHOL HAMOED
Dedication available

CORPORATE CHAMETZ
Dedication available
Distribution sponsored by Reb Shimshon Bienstock & Family
in honor of the Yorucha Chabura at the Kollel Los Angeles and its Rosh Chabura - Rabbi Zalman Frager

PARTNERSHIPS & CORPORATIONS
Dedication available
Distribution sponsored by Mr. & Mrs. Meir Futersak
לזכות רפואה שלמה לכל חולי ישראל

INFRINGEMENT & COMPETITION
Dedicated in memory of
Rav Yehuda Kelemer זצ"ל
Young Israel W. Hempstead Led by R' David Felt, R' Aaron Gershonowitz
Eitz Chayim Dogwood Park Led by Rabbi Dov Greer

COMMITMENTS & KINYANIM
Dedicated
לזכר ולע"נ ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מנחם הכהן וועגנגראוו ז"ל
נפטר י"ב סיון תשמ"ז ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י משפחתו

ONAAH & MEKACH TAOS
Sponsored by
Frankel Rubin Klein, Attorneys at Law
Mayer S. Klein, Managing Partner
Solving serious business problems. בעז"ה

TZEDAKAH & MA'ASER I
Dedicated by the Yorucha Chabura at
Khal Zichron Moshe Dov - Far Rockaway, NY
in honor of their Mara D'asra and Rosh Chabura
Rav Aaron Eliezer Stein Shlit"a
בזכות ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש

TZEDAKAH & MA'ASER II
Dedicated by the Yorucha Chabura at
Kollel Zichron Shneur כולל זכרון שניאור
Monsey, NY
in honor of their Rosh Chabura
הרב מיכאל איללעס שליט"א

SHEMITAH & PRUZBUL
Dedication available

LOANS, GUARANTORS, & BANKRUPTCY
Dedication available

WEEKLY DEDICATIONS & SAREI ELEF

Mr. & Mrs. Michael Abramson

Mr. & Mrs. David Yitzchaki – W. Hempstead, NY

Reb Shimshon Bienstock & Family

Reb Chaim Gross & Family

Reb Ephram Ostreicher & Family

Reb Dovid Bloom & Family

Mr. & Mrs. Saadia Zakarin – Monsey, NY

Mr. & Mrs. Yaakov Klein – St. Louis, MO

לזכות זיווג הגון בקרוב
אסתר שיינדל בת שולמית | ברכה אסתר בת דינה

Sponsor a day, a week, or a month of Yorucha... and help thousands nation-wide gain a working knowledge of Business Halacha!

CONTACT THE BAIS HAVAAD OFFICE: (CONTACT INFO ON BACK COVER) OR GO TO WWW.BAISHAVAAD.ORG/DONATE

SHEMITAH & PRUZBUL

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this series of shiurim

SHEMITAH AND YOVEL:

When Klal Yisroel entered Eretz Yisroel, a cycle began wherein they worked the land for six years and then allowed it to lay fallow on the seventh. During that year, all agricultural work was prohibited.

This cycle continued for seven periods of seven years each. The 50th year was known as Yovel. During that year, all the same agricultural prohibitions of the seventh year applied. Additionally, all slaves were sent home before Yovel and all ancestral lands were returned to the original owners.

The laws of Yovel only apply when most of Klal Yisroel resides in Eretz Yisroel. Today, we do not observe Yovel at all. While *shemitah* is not *d'ohraysa* today either, Chazal enacted that it still must be observed *m'derabanan*.

There a few ways to understand why *shemitah* is not *d'ohraysa* in contemporary times. Firstly, *shemitah* is a "*mitzvah hateluyah ba'aretz*" (a mitzvah dependent on the land of Eretz Yisroel). According to some opinions in the Rishonim, Eretz Yisroel of today does not have the same *kedushas ha'aretz* that it had in the times of the Bais Hamikdash, and therefore, the *mitzvos hateluyos ba'aretz* are no longer *d'ohraysa*. Another explanation is that *shemitah* is only *d'ohraysa* when Yovel is observed. If there is no Yovel, then there is no *shemitah d'ohraysa* either.

SHEMITAS KESAFIM:

In addition to the mitzvah to rest the land, there is another aspect of *shemitah* called *shemitas kesafim*. Every seven years, all outstanding loans are erased and the borrowers have no obligation to pay them back. Most Poskim hold that the loans are voided at the end of the *shemitah* year, although a minority opinion holds that parts of the voiding process already occur at the beginning of the year.

The laws of *shemitas kesafim* are not *teluyos ba'aretz*, dependent on the land of Eretz Yisroel; therefore, they apply in the diaspora as well. Still and all, they only apply today *m'derabanan*. This is either because *shemitas kesafim* is only *d'ohraysa* in times when *shemitas karkah* is *d'ohraysa*, or because it is only *d'ohraysa* in times when Yovel is observed.

During the time of the Second Bais Hamikdash, Hillel Hazakein created the institution of *pruzbul*, which is a halachic stratagem to allow lenders to collect their debts even after *shemitah*. The precise mechanics and reasons behind this enactment will be explored in this segment.

KEDUSHAS PEIROS:

Besides the prohibition to work the land in the seventh year, there is another rule that all the produce that grows on that year is *hefker* (ownerless), and anyone who wants can come and eat it. The produce possesses a level of *kedusha*, which means that it has to be eaten in a certain way, can only be disposed of in a certain way, and cannot be bought and sold in the regular way, in line with the sanctity of the fruits and vegetables of *shemitah*. Obviously, this has huge implications to the buying and selling of Lulavim and Esrogim that grow during the Shemitta season, as will be discussed be"H.

שטר פרוזבול

1. Before Rosh Hashana of the Shemitta year, the lender should stand before three men [the Dayanim] who are knowledgeable in the concept of a Pruzbul. The Dayanim should not be Halachically related to the lender or to each other.
2. Fill in the names of the 3 dayanim and their current location into the second paragraph of the form below.
3. Using the language found in the second paragraph below, the lender should declare before the Dayanim that he is giving over to the Bais Din any outstanding debts that are owed to him. During the declaration, the lender should stand, and the Dayanim should be seated.
4. The Dayanim should then fill in and sign the rest of the form below, and give it to the lender for safekeeping.
5. If one lends money during the year of Shemitta, another Pruzbul should be effected before next Rosh Hashana.

Note: if the borrower does not own any land whatsoever, the lender should first use a kinyan to grant him a small amount. One should consult a Rav for the process to do so.

שטר פרוזבול

(לאיש)

במותב תלתא כחדא הוינא ואתא קדמנא

ר' _____ בן ר' _____ _____ (שם משפחתי),

ואמר לנו:

"מוסרני לכם

הרב _____ **בן** _____ _____ **(שם משפחתי)**

והרב _____ **בן** _____ _____ **(שם משפחתי)**

והרב _____ **בן** _____ _____ **(שם משפחתי)**

הדיינים שבעיר _____ **שכל חוב שיש לי בין בשטר ובין בעל פה שאגבנו כל זמן שארצה."**

ואנחנו שמענו דבריו ויפינו כוחו של הנ"ל שיוכל לגבות כל חובותיו על ידי פרוזבל זה כתקנת חז"ל.

ועל זה באנו על החתום היום,

ב _____ בשבת _____ לחודש אלול, שנת תשפ"א לבריאת העו־

לם הכל שריר וקיים.

נאום _____דיין

נאום _____דיין

נאום _____דיין

For other scenarios, e.g. appointing an agent to effect a Pruzbul on behalf of another, visit our website at baishavaad.org/pruzbul

חלק ג'

קניית ד' מינים בשמיטה

תוכן הענינים

- דיני פירות שביעית 56
- אם "לאכלה" הוא מצות עשה 58
- דמי שביעית 61
- היתר הבלעה..... 64
- אוצר בית דין 70

For the Halacha Shiur on Shemitah & Pruzbul Part III, see pages 72-73

ד וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה
לָאָרֶץ שַׁבָּת לַיהוָה שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע
וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר: ה אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ
לֹא תִקְצוֹר וְאֶת־עִנְּבֵי נְזִירֶךָ לֹא תִבְצֹר
שְׁנַת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ: ו וְהָיְתָה

עֲלַלְתַּהּ: ד וּבְשַׁתָּא
שְׁבִיעֲתָא נְיַח שְׁמִטְתָּא יְהֵי
לְאַרְעָא דְּתַשְׁמֵט קֳדָם יְיָ
חַקְלָךְ לָא תִזְרַע וְכַרְמָךְ
לָא תִכְסָח: ה יָת כַּתֵּי
דַחֲצָדָךְ לָא תֶחֱצַד וְיָת
עִנְּבֵי שִׁבְקָךְ לָא תִקְטוֹף
שְׁנַת שְׁמִטְתָּא יְהֵי
לְאַרְעָא: ו וּתְהֵי שְׁמִטַּת

רש"י

(ד) יהיה לארץ. לשדות ולכרמים: לא תזמר. שקוצצין זמורותיה, ותרגומו לָא תִכְסָח, ודומה לו קוֹצִים כְּסוּחִים (ישעיה לג, יב), שְׂרֻפָה בָּאֵשׁ כְּסוּחָה (תהלים פ, יז): (ה) את ספיח קצירך. אפילו לא זרעתה, והיא צמחה מן הזרע שנפל בה בעת הקציר, הוא קרוי ספיח: לא תקצור. להיות מחזיק בו כשאר קציר, אלא הפקר יהיה לכל: נזירך. שהנזרת והפרשת בני אדם מהם ולא הפקרתם: לא תבצר. אותם אינך בוצר, אלא מן המופקר: (ו) והיתה שבת הארץ וגו'. אע"פ שאסרתים עליך,

---

שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה לְךָ וּלְעַבְדְּךָ
וְלַאֲמָתֶךָ וְלִשְׂכִירְךָ וּלְתוֹשָׁבְךָ הַגָּרִים
עִמָּךְ: ז וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר
בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָל־תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל: ס

אַרְעָא לְכוֹן לְמֵיכַל לָךְ
וּלְעַבְדָּךְ וּלְאַמְתָּךְ
וְלַאֲגִירָךְ וּלְתוֹתָבָךְ
דְּדָיְרִין עִמָּךְ: ז וְלִבְעִירָךְ
וּלְחַיְתָא דִּי בְאַרְעָךְ תְּהֵי

לא באכילה ולא בהנאה אסרתים, אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבית, אלא הכל יהיו שוים בה אתה ושכירך ותושבך: שבת הארץ לכם לאכלה. מן הַשְּׁבוּת אתה אוכל, ואי אתה אוכל מן השמור (פ"כ פרק א, ג): לך ולעבדך ולאמתך. לפי שנאמר וְאָכְלוּ אֶבְיֹנֵי עַמֶּךָ (שמות כג, יא), יכול יהיו אסורים באכילה לעשירים, תלמוד לומר לך ולעבדך ולאמתך, הרי בעלים ועבדים ושפחות אמורים כאן (פ"כ שם ו): ולשכירך ולתושבך. אף הגרים (שם ז): (ז) ולבהמתך ולחיה. אם חיה אוכלת, בהמה לא כל שכן, שמזונותיה עליך, מה תלמוד לומר ולבהמתך, מקיש בהמה לחיה, כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמתך מן הבית, כָּלָה לחיה מן השדה כַּלֵּה לבהמתך מן הבית (פ"כ שם ח. תענית ו:):

חמשה חומשי תורה עם פירושי רבינו יהונתן עמוד מס 229 ג אייבשיץ, יהונתן בן נתן נטע הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

פרשת בהר פכ"ה פסוק ד – ז, רש"י ד"ה והיתה וד"ה ולבהמתך
חוץ מהאיסור מלאכה בשדה בשנת השמיטה, גם אסור להתנהג בפירות שביעית כבעל הבית, אלא הם עומדים לאכילה לבד. בנוסף לזה, יש חובת "ביעור" על פירות שביעית בזמן שמין זה כלה מן השדה.

Aside from the prohibition of working the fields during Shemitta, one is also prohibited from utilizing Shemitah produce for uses other than eating, e.g. for business. In addition, one must get rid of the produce ("biur") as soon as that type of produce can no longer be found out in the fields.

שְׁמִיטָתָא יְהֵי לְאַרְעָא: ו וּתְהֵי שְׁמִיטַת אַרְעָא לְכוֹן לְמֵיכַל לָךְ וּלְעַבְדָךְ וּלְאַמְתָךְ וּלְאַגִּירָךְ
וּלְתוֹתָבָךְ דְּדַיְירִין עִמָּךְ: ז וְלִבְעִירָךְ וּלְחַיְיתָא דִּי בְאַרְעָךְ תְּהֵי כָּל עֲלַלְתָּא לְמֵיכַל:

אבן עזרא

שנת שבתון. הטעם כי שנת שבתון היא לארץ והטעם שהארץ אינה ברשותך בשנה הזאת:

(ו) **והיתה שבת הארץ.** הטעם כל מה שהוציאה מעצמה: וטעם **לכם.** לכל העולם: וטעם **לך.** שיש רשות לבעל האדמה לאכול הספיחים:

(ז) **ולבהמתך.** שהיא ברשותך: **ולחיה.** שאיננה ברשותך:

רמב"ן

להשמר, אפילו בכחצי איסר, חוששין שמא שמרן, ואסור ליקח ממנו. הא בלוקח בפרוטה ופחות מכחצי איסר לא גזרו, מפני שדרך בני אדם ללקטן בכל מקום ואפילו בשאר שני שבוע:

וזה שאמרו (יבמות קכב.) גוי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הם של עזיקה הם לא אמר כלום, לא נתכוון זה אלא להשביח מקחו, ופירש רש"י בשם הראשונים מפרדס מעוזק וגדר לו סביב והיא שנה שביעית, ואם היו מאמינים לו היה אסור ליקח ממנו בעיר שרובה ישראל, שמא הוא אריס לישראל ומשמר לו שדהו, או חוששין שמא משל ישראל לקט ומוכר, או שהפירות של ישראל ומוכר על ידו, או שמא אין קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע דיני השביעית וגזרו עליו כישראל:

ומכל מקום לא אסרו חכמים פירות השדה המשומר לכל אדם, אלא שלא יקחו אותם מן המשמר. ולכך שנו בתורת כהנים (פרק א ג) ואת ענבי נזירך לא תבצור, מן השמור בארץ אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר, לא תבצור, כדרך הבוצרים, מכאן אמרו תאנים של שביעית אין קוצצין אותן במקצע ואין דורכין ענבים בגת אבל דורך בעריבה. ופירושו, מדלא כתיב ענבי הנזיר לא תבצור וכתיב נזירך, לדרוש לא תבצור אותם כדרך נזיר שלך אבל תבצור אותם עם העניים כדרך שהם בוצרים, לומר שלא ישמרם לעצמו אבל ילקוט אותם עם העניים כהפקר וינהוג בהם גם כן כדרך שהעניים נוהגין לדורכן בעריבה:

וקתני התם (שם ה) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, מן השבות בארץ אתה אוכל אבל אי אתה אוכל מן השמור, מכאן אמרו שדה שנטייבה בית שמאי אומרין אין אוכלין פירותיה בשביעית, ובית הלל אומרין אוכלין, כלומר כיון שאמרה תורה שיהא השבות לנו לאכלה ולא השמור אמרו ב"ש שהפירות עצמן נאסרין, וב"ה סוברין שאין הפירות נאסרין, שלא בא הכתוב אלא לאסור לנו שלא נשמור ויהיו לנו הפירות מן השבות:

אה"ח 1234567

וכן הענין שאמרו שאין קוצצין התאנים במקצע ולא דורכין הענבים בגת, גדר ואסמכתא מדבריהם כדי שלא יבואו לידי שימור ואסיפת הפירות ויגזלו אותם מן העניים, וזה הענין השנוי כאן בברייתות הללו. והוא דרך טוב ומחוור בסוגיות שבגמרא בבלית וירושלמית, והחכם הבקי ישכיל וימצא:

ו. **והיתה שבת הארץ לכם לאכלה.** בעבור שאמר (בפסוק ד) שבת שבתון יהיה לארץ, אמר שתהיה השביתה הנזכרת לכם לאכלה ותחיו בה כולכם אתה ועבדך והבהמה והחיה, שתחיו כולכם מאשר תוציא הארץ מעצמה בשביתתה. או שהשנה תקרא "שבת הארץ", כאשר יקרא היום שבת ה' ושבת סתם, והטעם על תבואת השבת, כי השבת לא תאכל:

ז. **ולבהמתך ולחיה.** אם חיה אוכלת בהמה לא כל שכן שמזונותיה עליך, ומה תלמוד לומר ולבהמתך, הקיש בהמה לחיה, כל זמן שחיה אוכלת מן השדה אתה מאכיל לבהמתך מן הבית כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית, לשון רש"י מתורת כהנים (פרק א ח). והכילוי הזה לא פירש הרב מהו. וענינו, שיכלה הפירות אחר זמן מביתו להפקירן, והוא ביעור שביעית שהזכירו חכמים בכל מקום:

ואין הענין שיהיו הפירות אחר זמן הביעור אסורין בהנאה ובאכילה ויהא מחויב לאבדם, ולא מנו חכמים במשנה (סוף תמורה) פירות שביעית לא מן הנשרפים ולא מן הנקברים, ואינו אלא שהוא צריך לבערם מרשותו ולהפקירם לעניים ולכל אדם, כענין בערתי הקדש מן הבית (דברים כו יג). וכן שנינו (שביעית פ"ט מ"ח) העניים אוכלין אחר הביעור אבל לא העשירים דברי ר' יהודה, רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור. ופירוש עניים כל שלקטו הפירות משדות של אחרים מן ההפקר, ועשירים בעלי השדות עצמן שלקטו אותן מן השדות שלהם בהפקרם, ורבי יהודה אסרן להם מדבריהם מפני חשד, ורבי יוסי מתיר והלכה כדבריו:

אבי עזר

(ה) **שנת שבתון.** המדפיס טעה אשר העמיד שבת שבתון במקום שנת כי דברי הרב נאמרים על תיבת שנת (ולפני כבר מתוקן הלשון) והנה קשה לרב כפל הל' דנא' ברישא שבת שבתון יהי' לארץ. לכן מפרש עתיד במקום הוה ויהיה כמו היא ומיהו אין צורך כלל לדברים האלו כי מצינו הרבה פעמים במקרא באריכות הענין יוכפל הדברים:

מקראות גדולות מאורות - ג (ויקרא) תנ"ך. ירושלים. תשנ"ה. עמוד מס 567 **הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה**

Ramban clarifies that "biur" does not mean to literally destroy the produce; rather, he must make them hefker.

רמב"ן ויקרא כה פסוק ז
הרמב"ן מבאר ענין זה של ביעור, שאין הכוונה שחייב לאבד הפירות ממש, רק שחייב להפקירם.

הקהל וכבר זכרנום אחת אחת, ומהם גם כן אינה נוהגת אלא למי שיש לו נחלות, כגון מעשרות ותרומות ומתנות כהונה וחוקי העניים, כלקט שכחה ופאה ועוללות, ופעמים לא יהיו לו אותם הקנינים ולא יתחייב בהם, ויעמוד האיש כל ימי חייו ולא יתחייב במצוה מהמצות שהן מזה המין, ואין הצדקה מכלל הזה, כי הצדקה מחוייבת אפילו לעני המתפרנס ממנה כמו שבארנו. ומהם מצות מתחייבות בהכרח בכל זמן בכל מקום ובאיזה ענין שיהיה, כגון ציצית ותפלין ושמירת שבת, ונקראו המצות שהן מזה המין מצות הכרחיות מפני שהם מתחייבות לכל איש שהגיע לפרקו מישראל בהכרח בכל זמן ובכל מקום ובכל ענין וכשתסתכל באלו הרמ"ח מצות עשה תמצא המצות ההכרחיות ששים מהם, ובתנאי שיהיה האיש שאמרנו שחייב באלו הששים מצות הכרחיות שיהיה ענינו כענין שרוב בני אדם בו, והוא שיהיה עומד בבית במדינה ויאכל המאכלים הידועים למין האדם, רוצה לומר הלחם והבשר ויעשה סחורה עם בני אדם וישא אשה ויוליד בנים. ואלו הששים מצות הם לפי הסדר אשר סדרנו אותם במנינו זה:

מצוה הראשונה והשנית והשלישית והרביעית והחמישית והששית והשביעית והשמינית והתשיעית, והעשירית אין הנשים חייבות בה. והאחת עשרה ולא תתחייב לנשים, והשתים עשרה ולא תתחייב לנשים, והשלש עשרה ולא תתחייב לנשים גם כן, והארבע עשרה ולא תתחייב לנשים גם כן. והחמש עשרה, והשמנה עשרה ואין הנשים חייבות בה. והתשע עשרה, והשש ועשרים מיוחדת בזכרי הכהנים, ול"ב ונ"ד וע"ג וצ"ד [וקמ"א] וקמ"ג וקמ"ז וקמ"ט וק"נ וקנ"ב וקנ"ד וקנ"ה וקנ"ו וקנ"ז וקנ"ח וקנ"ט וק"ס, וקס"א ואין הנשים חייבות בה, וקס"ב וקס"ג וקס"ד וקס"ה וקס"ו וקס"ז, וקס"ח ואין הנשים חייבות בה, וקס"ט ואין הנשים חייבות בה, וק"ע ואין הנשים חייבות בה, וקע"ב וקע"ה וקפ"ד וקצ"ה וקצ"ז ור"ו ור"ז ור"ח ור"ט ור"י וריי"א, וריי"ב ואין הנשים חייבות בה, [וריי"ג ואין הנשים חייבות בה, וריי"ד ואין הנשים חייבות בה, ורט"ו ואין הנשים חייבות בה, ורל"א]:

הנה התבאר לך כי מאלו הששים מצות הכרחיות יש בהן שש וארבעים מצות שהנשים חייבות בהן גם כן, וי"ד שאין הנשים חייבות בהן, ויהיה הסימן באלו הששים מצות הכרחיות ששים המה מלכות, ויהיה הסימן בנפול הי"ד מן הנשים כי אזלת י"ד, או יהיה הסימן המ"ו מצות לנשים גם את בד"ם ברית‍ך שלחתי אסיר‍ך, כלומר שמספר בדם הוא חובה עליהן, והם הברית המחוייב לנשים בהכרח, וזה מה שרצינו לרמוז אותו במצות עשה במספרם:

נשלמו מצות עשה

מצות ששכח אותן הרב ממצות עשה כפי דעת הרמב"ן

הרמב"ן

מצוה א שנצטוינו לאכול מעשר שני וכדכתיב בירושלים לפני השם יתעלה והוא שאמרו אה"ח 1234567 לאכלם לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וזו מצוה מן המצות גדולה מאד שגמן הוא טעם למען תלמד ליראה, ואמרו מגיד מעשר שני מניח את הפרט לידי תלמוד תורה ואינו בו עוד ושמתם אתה ובניכם. ואני אמנה על הכתב כזו וסם גולי היה דעתו שיהיו אלה למנוע אכילתן חוץ לירושלים והוא אלו שמעתי הרב קמ"ג אלה לאכול מעשר שני חוץ לירושלים והלא ז"ל המוכה לאיזן בהשבון מצות עשה, ועוד זו בתמת מצוה קצועה, ובגמרא פסחים (דף נ"ט) אמרו רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר אף מאוכר כפורים בשאר יומות השנה שנאמר ואוכל בקדשים, והקשו עליו מכדי הכי עשה, שמקייב לאחר תמיד של בין הערבים כדי שיאכל בקדשים, ותקשו עליו מכדי הכי עשה, ומצאנו כי אכילת הקדשים לבעלים ולריקוי לאכלן עשה וכמו שהוא עשה לכהנים בתעשות ומשמות כך הוא בעלים בחלק הראוי להם, וכבר זכרתי בעל ההלכות שאר לאכול קדשים ומעשר שני בירושלים והנראה שהן נמנות שתים:

מצוה ב שנצטוינו לאכול תרומה כשהיא טהורה לא בטומאה והאוכלה בטומאה עליה עובר בעשה, שנאמר כשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו, ואמר בגמרא הערל (דף ע"ג:) והאוכל מהן ממעשר וכיוצא בטומאת עליון לוקה משל"ב בתרומה מילקי הוא אלא נקי בתרומה הם איקוראי איכא, מנ"ל אמר קרא כשעריך תאכלנו זה ולא לאחר ולאו הבא מכלל עשה עשה, וכן בא עוד בפרק שני ממכלת בכורים בגמרא ירושלמי:

מצוה ג שנאמרה מורה בפירות שביעית וציתה שבא התרך לכם לאכלה, ולרבו לאכלה ולא לסחורה, וזה דבר תורה הוא כמו שאמרו בפרק בתרא של ע"ז (דף ס"ג) נמצא פורע מזנו בפירות שביעית והסורה אחרת לאכלה ולא לסחורה, וכן במקומות רבים מן התלמוד בא בלשון הזה, ובכללה זו המצוה באמרו יתעלה ואכלו מביוזי עמך אלא אמר לאכילה עמך מעזוב אותם באמרו בלקט ושכחה אבל לשון אכילה מזכיר בהם הכתוב בכ"מ והנה העושה סחורה בהם עובר בעשה:

מצוה

(מצוה א) נראה לי כי מה שהרב לא מנאה הוא לפי שאינה מצוה רק חלק ממצות מעשר שני כי המצוה היא להפריש מעשר שני שנאמר עשר תעשר וגו' וכמו שמנאה בעשה קכ"ח, ואמר מחלקי זאת המצוה הוא שצריך לאכלו בירושלים, וכבר הארים לנו הרב בשורש י"ח שאין ראוי למנות חלקי המצוה אלא חלק בפני עצמה כשהיא המקוצץ מהם מצוה אחת. ואם שאמר והרי מנה בלאו קמ"ג אלא לאכול מעשר שני חוץ לירושלים והוא חלק ממצות הפרשת מעשר שני, נ"ל שאינו נקרא חלק המצוה רק הלוויים שבאו בלאון עשה במצות עשה והלוויים שבאו בלאון לא מעשה במצות לא מעשה אבל לא נוכל למנות הלאון חלק ממצות עשה וגם לא העתין חלק ממצות לא מעשה רק מצות בפני עצמם סם וכן משמע משרצו כי בהביאו חלקי מצות עשה לא הניח כ"ג הלוויים שבאו בלאון עשה. ומה שהניח הרמב"ן ראוי שיהיה מפסחים שהוא מצוה, נ"ל שאין משם ראיה כלל כי התם מירי בשהילה הקרבנות לבעלים אבל המעשר שני אינו בכלל הקרבנות ואף אם היה בכללם חלק מהמצוה הוא ולא מצוה בפני עצמה ולא יצא ממנו:

(מצוה ב) נראה לי שמה שהרב לא מנאה הוא לפי שאין מקום למנות עשה כזה בכלל מצות עשה שהרי בכל מקום שאמרו בגמרא לאו הבא מכלל עשה עשה אין רצונם שהעשה ההוא יהיה מצות עשה רק שאין לוקין על הלאו ההוא לפי שדינה הוא כעובר על מצות עשה שאמין אותו עד שתבא נפשו, וכן משמע בלשון רש"י התם שפירש גבי תרומה ז"ל אבל בטומאת עמלה לא מינו מזהרה אלא איסור עשה הוא דמשכח ביה לקטן בשמעתין ע"ל. הנה כי מה שאמרו שהמוכל תרומה טמאה שהוא בעשה פירושו שיש עליו איסור כעובר על עשה ולא שיהיה בכלל אותה בטהרה מצות עשה, וגם הסמ"ג קובר כן ממה שהביאו בלאו רנ"ז גבי כהן טמא שאכל תרומה והרב ג"כ הכניסו בפ"ו מהלכות תרומה בלאו זה של כהן טמא וזהו הפירוש בלאו הבא מכלל עשה בכל הגמרא, וכן משמע ג"כ בפרק שלוח הקן (דף ק"מ) בענין לפורי מצורע שעם ג"כ הזכירו מאמר זה בלאו הבא מכלל עשה עשה:

(מצוה ג) נראה לי כי מה שלא מנאה הרב הוא לפי שמה שדרשו מכתוב לאכלה ולא לסחורה אין פירושו שיהא מצוה בהכילתה רק לאכלה הוא לכם ולא לעשות בהם סחורה, ורמיזה שאין בהכילתה מצוה ממה שמנינו בפרק מ' מהציעית (משנה ג') שביעית ניתנה לאכילה ושתיה ושיכה וסיכה וכו', ולא קאמר שביעית מצוה בהכילה ושתיה וכו'. ולפ שתהצא במה שאמר בגמרא ירושלמי זה הפירוש על זאת המשנה בהלכה ג' כיצד לאכול דבר שדרכו לאכול אין מחייבים אותו לאכול לא פת שעפשה ולא קיבה ירק ולא מבשיל שנתקלקל קורטו, כי נראה מכאן שדוקא שלו הדברים שנתקלקלו אין מחייבין אותו לאכלם אבל מה שהוא מתוקן ועוד מיד לאכול, זה אינו כי מה שאמרו בהלו שאין מחייבין אותו לאכול הוא משום דקד"ק דמיד לאכלם לאכלם למען לא יפסדו שהתורה אמרה לאכלה ולא להפסד קמ"ל שאינו מיד לאכלם מאחר שאינם לראויים לאכילה ובהיותם לראויים פעמים כי אינו מיד ג"כ לאכלם שהרי אין כאן משם שמע יפסדו מאחר שהם טובים. ומה שאמר עוד שהיא מצוה ממה שאמר בעשה שהם קמורה עובר בעשה ואם כן הוי לאו הבא מכלל עשה עשה, כבר פירשתי במצוה הקודמת לזו פירוש זה שאמר בכל מקום ואינו צריך לכפלו. והרמיזה שהניח בעל זוהר הרקיע במצות עשה ס"ו להוכיח כי הוא מצוה ממה שאמרו בפרק אחרון דיומא (דף פ"ו:) משל לשמי נשים שלוקות בג"ד אחת שלקלקה ואחת אכלה פגי שביעית והיתה לוקה אלאו שלא אכלה מותם כדרך אכילה ועברה על מה שכתוב בתורה לא תאכלה, נ"ל שאינה ראיה להיכן מצינו שלוקין בעבור על מצות עשה והלא אין לוקין אלאו על הלאוין וכדאיתא בגמרא ריש פרק אלו הן הלוקין (דף י"ג:) אלא הכי פירושו ועברה על מה שכתוב בתורה לאכלה שפירושו שהמוכר

רמב"ן במנין מצוות שלו, מצות עשה ג'

מנה "לאכלה" כמצוות עשה, והמשתמש בפירות שביעית לסחורה כביטול מצוות עשה. וי"א *שיש מצוות עשה בכל אכילת הפירות.*

In his listing of the mitzvos, Ramban counts the eating of Shemitah produce. Consequently, one who uses it for commerce has transgressed this positive commandment. *According to this, some say that each time one eats Shemitah produce he fulfills a positive mitzva.*

כ"ה וזהו ביאור התוספתא מאכילין את האכסניא שהרי אין נוטלין שום דבר בעד זה ואין מאכילין את העכו"ם כשאתה חייב להאכילו שזהו כפורע חוב ואפילו לא שכיר ישראל כשאתה מאכילו בעד שכירותו שזהו כפורע חוב ואם היה שכיר שבת וכו' כלומר כיון שהוא שכיר לזמן הרי הוא כאחד מבני ביתו ובלבד שישלם לו בעד מלאכתו גם במעות וכן כשקצצו עליו המזונות כלומר שלבד השכירות יאכל אצלו הוה כבן בית ואפילו שכיר יום מותר (כנלע"ד וזהו גם כוונת הת"כ לכם ולא לאחרים כשמגיע לו דס"ל דבאנס אסור כדאמרינן בלפני אידיהן ב'. לא תחנם ע"ש ולכן אין ב"ד פוסקין לאשה מזונות משביעית דמיחזי כפריעת חוב):

ה וז"ל הרמב"ם ריש פ"ה פירות שביעית ניתנו לאכילה ולשתייה ולסיכה ולהדלקת הנר ולצביעה מפי השמועה למדו תהיה אף להדלקת הנר ולצבוע בה צבע עכ"ל דרש זה הוא בת"כ אבל בגמ' (סוכה שם) למדנו זה מלכם דומיא דלאכלה דכל שהנאתו וביעורו שוה מותר לעשות בפירות שביעית כמ"ש והדלקה וודאי הנאתו וביעורו שוה וכן צביעה בשעת רתיחת היורה כלה השורש וקולט הצבע בבגד ונמצא דהנאתו וביעורו שוה משא"כ משרה וכביסה בשעה שמטילין הפשתן או הבגד ביין נתקלקל היין והוה כמבוער והנאתו אינה אלא עד ג' וד' ימים שיהא הפשתן שרוי והבגד נתכבס (רש"י ב"ק ק"א):

אוצר החכמה

אה"ח 1234567

ו אכילה ושתיה כיצד לאכול דבר שדרכו לאכול ולשתות דבר שדרכו לשתות ותניא בתוספתא ריש פ"ו דאין מחייבין אותו לאכול קנובת של ירק היינו מה שפוסקין מן הירק שאין טוב לאכילה ולא פת שעיפשה ולא תבשיל שעבר צורתו ובשתייה אין מחייבין אותו להיות גומע אנגרון ואסנגרין ולשתות יין בשמריו עכ"ל וכן הוא בירושלמי (פ"ח ה"כ) והכוונה שלא נאמר דהא דאמרה תורה לאכלה זהו מצות עשה של חיוב שאתה מחוייב לאכלם ואע"פ שאינו ערב לחיכך קמ"ל דאינה מצוה אלא היתר לאכלם ולכן אם לא ינעם לחיכך לא תאכלם:

ז עוד אמרו שם החושש בגרונו לא יערענו שמן אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ ופולט אבל מנמע ובולע ומטביל כדרכו ואינו חושש עכ"ל כלומר דלפלוט השמן או החומץ אסור דזהו לאיבוד ואי משום רפואה ג"כ אסור כמ"ש אבל כשבולע מותר אע"פ דאם לא היה מכוין לרפואה לא היה שותה כל כך שמן וחומץ מ"מ כיון דהם דרך שתייה מותר כמו בשבת שכל האוכלין אוכל אדם לרפואה ולא ידעתי למה השמיט הרמב"ם דין זה בפ"ה:

ח ואסור לשנות הפירות מכפי שהן בברייתן ולכן דבר שדרכו לאכול חי לא יאכלנו מבושל ודבר שדרכו להאכל מבושל אין אוכלין אותו חי לפיכך אין שולקין אוכלי בהמה דהבהמה ביכולתה לאכול כשהוא חי אמנם אם אינה יכולה וודאי דמותר וכ"ש שאין מרסקין שום אוכל שיאבד צורתו וכן יראה לי שאין לצבוע שום אוכל או שום משקה שישתנה תוארן דזהו שינוי מברייתו וכן יראה לי שאסור להקריש משקה דמשקה שקרש דינן כאוכלין כדתנן רפ"ג דטהרות וכ"ש שאסור להמחות אוכלין עד שנעשה כמשקה דאף לרסקו אסור כמ"ש וכ"ש להמחותו לגמרי:

ט ויש להסתפק אם מותר לתת שעורים בשכר בשביעית וכן לעשות מדגן יי"ש וכיוצא בזה משום דאין לך שינוי מברייתן כזה או דילמא כיון דדרך העולם בכך הוה כירק שדרכו לאכול מבושל שמותר לבשלו ואע"ג דבשם אין דרכו לאכלו חי ואין לאכלו חי ובכאן אדרבא עיקרן לפת מ"מ כיון שדרך העולם בכך וא"א לעשות שכר ויי"ש באופן אחר מותר ויראה לי דמותר כמו זיתים וענבים שעושים מהן יין ושמן ומשנין אותן מברייתן כדתנן לענין תרומה בפי"א דתרומות שהתורה אמרה בפירוש כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ע"ש ובוודאי הטעם מפני שדרכן בכך אע"פ שהרבה נאכלין כמות שהן וה"נ לענין שכר ויי"ש. ועוד נ"ל ראיה מתוספתא שם דתניא נותן אדם דבילה וגרוגרות לתוך התבשיל כדרך שנותן את התבלין ולא יסחטם להוציא מהן משקין ובתבלין מותר מפני שהוא מלאכתן עכ"ל ומתבלין אין ראיה שעומדין רק לכך כמו שאומר מפני שהוא מלאכתן אבל מ"מ הדבילה והגרוגרות וודאי

ערוך השלחן העתיד - א (זרעים) אפשטיין, יחיאל מיכל בן אהרן יצחק הלוי עמוד מס 80**הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה**

ערוך השלחן העתיד הלכות שמיטה סימן כד ס"ו
נקט כסתמיות הרמב"ם שאין בזה מצות עשה מיוחדת לאכול פירות שביעית, אלא היתר אכילה בלבד.

Based on the Rambam's omission of this mitzva, Aruch Hashulchan takes the position that there is no positive commandment to eat Shemitah produce. Rather, the Torah's statement is merely to permit eating it.

ילקוט מפרשים החדש על מסכת ראש השנה

[דף כב ע"א - כד ע"א]

שם בא"ד וסוחרי שביעית מיירי בשביעית בזוזי"ן. ג"כ מילתם גדול מצאתי בעניות ערבך אבל שכתב ומסורה בשביעית אינה רק מדרבנן כמו אבל רציה משמע שכל עיקר קסורה בפירות שביעית אינו רק מדרבנן וכל הפוסקים סוברים דהוה מעשה: [מהר"ץ חיות]

שם בא"ד המלקט ע"מ כו'. ג"כ כדתנן בשביעית פ"ו מ"ג: [ר"ש מדעסוי"א]

דף כב ע"ב

גמ' והצצתי בו. ס"ל מכמ"ש והציץ בו, וכ"ה בי"פירוש" על הרמב"ס, וכ"ה יש' (דק"ס):

מתני' לחוורן. ג"כ בכמוב נסוף ספר יחזקאל [מז טו]: [יעב"ץ]

גמ' אימת עבדי באפוקי שבתא. מיעות אלו ליתא בכתה"י (ונפ"ו אי"ל להגהת הצ"מ):

רש"י ד"ה משום כבודו דרבי נהוראי. ג"כ בפ"ק דגיטין דף ה' ע"ב איתא כה"ג מקום כבודו לר' שמעון בר אבא והתם ליכא לפרש כפרש"י בכאן: [ר' אלעזר לנדא]

רש"י ד"ה לחטעות את החכמים שאירע יום ל' של אדר כו'. ג"כ מכאן קשה על הני דאלתו למר עוקבא אדר הסמוך לניסן לעולם אסר בתף י"ט סוף ע"ב: [ר"ש מדעסוי"א]

רש"י ד"ה מאתים ואע"פ שלא השלמת תנאי שלך. עי' ספר נתיבות המשפט ס"ט סק"ל. ועי' ס' פ"ו ס' כ"ה סוף הגהת ס"ע. ועי' בב"י או"ח סי"ג אות י"ג וכתב בתשו' אחרת כו' ועיין המעות כו': [גליון מהרש"א]

דף כג ע"א

גמ' אמרי האי מלא הוא. בס"ל מכמ"ש עוסף אמלי **האי חסר הוא והאי דלא עבדי מאתמול משום דלא אפשר או דילמא** הלי מלא וכו' (וכעי"ז הוא בר"ח), וכ"ה יבי, ולכיארבה דבסמון לעיל (דק"ס):

שם ארוגים. ג"כ לכאוב נעט מורן (ישעיה מד יד): [יעב"ץ]

שם וצי **אדיר לא יעברנו אמר רב** וכו'. בכתה"י עוסף **אמר רב** יהודה אמר רב וכ"ה בעין יעקב ובילקו"ס ובעיון ערך ארן (דק"ס):

שם דבי רומאי מסקן בסיתא דבי כו'. ג"כ כן הדבר עד היום שהלומדים נמצאים בית מלך מי שיכול שהיא לרומיים והמרגליות בית פרסי שבדרום הנקרא סיעום פירסקי: [יעב"ץ]

שם תחת הנחשת אביא זהב וכו'. לאימי כתוב מסם הכא המע"ן ז"ל דבתחילה כתיב אבני זהב אבא כסף ותה"כ אינו מורה אבא לשון אחרת אחת המשמש שלקחו אבא מחדש זהב משלשם ואחת הכרחל אבא מחדש כסף משלשם. אחת העליה נאחת שלקחו משכרתל וע"ל מחדש וכן אחת הכתנים ברחל שלקחו משכרתל ולוק: [חיד"א]

שם [מדבר היתה] ירושלים שממה ואמר בו'. כל"ל: [חכמת מנוח]

תוס' ד"ה משום לא היו רגילין לעשות מלאכה בר"ח. אי הוי מנהג טוב אי קבלת מנהג הקדמונים עיין בתירוצו בישוב הלבה סימן מז סעיף ג ד"ה והנסיס:

תוס' ד"ה ארבעה לענין מו"מ פליגי. ג"כ אית נהו מו ג"מ לענין עני מערבא דמרפת הפרה [עי' פ"ג דפרה מ"ח ו"ע. ועי' בר"ס פי"ד דנגעים מ"ג ובר"מ פ"ג דפרה מ"י ו"ע]: [יעב"ץ]

תוס' ד"ה עין שמן כו' ויעש כרובים עצי שמן כו'. כל"ל: [חכמת מנוח]

תוס' ד"ה ערמונים התם גמי כו'. ג"כ וכן בפי' המומס פ' ויצא על לוז וערמון: [ר"ש מדעסוי"א]

דף כג ע"ב

גמ' מאי גזלה א"ר יוסף פומבדיתא. ג"כ עי' רס"י סנהדרין ל"ב ע"ב ד"ה גזולה דגרים בכא אמר מהני זו פומבדיתא: [מהר"ץ חיות]

שם אמר רב יוסף זו פומבדיתא. בכתה"י אמר **אביי** זו פומבדיתא, וכ"ה בספקי הרי"ף, וכ"ה ברס"י סנהדרין לב ע"ב ד"ה גזולה (דק"ס):

שם אסתתום לחו דרבי כו'. ג"כ והא דכתיב בישעיה (נד ג) מארץ רחוקה בזו אלי מצבל היינו עיר בבל מקום אלר המלכות היא בגדל רחוקה היא ולאי מירושלים והשלוחים שרי אלך בבל מעירו שלחם ובאו דרך רחוקה. אבל התחלת מדינת בבל אינה רחוקה כל כך כי ארץ גדולה ורחבה היא: [יעב"ץ]

שם לישנא דצערא הוא. ל"ל מכמ"ש בישעיה דאיסורא הוא, והיינו כלשון הספוק והוא "אסור" בתיקים (דק"ס):

מתני' לפני החמה או לאחר החמה. ג"כ עי' ברמב"ס פ"ב מהלכות קידוש החודש הלכה ד' ובפירוש בן מבוא סם ומבין דברי המשנה והש"ס: [רי"א חבר]

גמ' היינו לפני החמה כו'. ג"כ והוה מני לשנוי לפני החמה היינו כהשמה בדרוס. והוה בימות הגשמים שמוקעת בסוף מילר דרומי ולמחר השמה הוא בימות החמה שמוקעת במערב. אך מקשה ע"ז דגם בריבעא הוי"ל למיתי מזרח ומערב. ועוד מקשה מ"ש מת"כ סם אמר לפני החמה ל"ל כלוס: [מלא הרועים]

רש"י ד"ה ויעקדהו טבעת. ג"כ תרגומו עזקא: [יעב"ץ]

תוס' ד"ה זו בירם משמע כו'. ג"כ ל"י היכי משמע לי מדתני בתריה גולה. לימבא לדידי אפכא משמע אלא בירם התחלת ארץ בבל וגולה היא. ואתריא ממכו עד שרשו כל הגולה כו': [יעב"ץ]

תוס' ד"ה כמה כו' יום לאחרון שבירושלים כו'. ג"כ ל"ל אלא היה כל ל' מיוחד ולא היה מיוחד אלא עד ט"ו יום: [חכמת מנוח]

שם בא"ד ועוד הרי ירדן מן המזרח כו' והוא קצה א"י. כתב בס' פני יהושע שלא ידע מהיכן פסיקא להו להתום לעבר הירדן והלתה לא היה בכלל תוחן מ' פרסאות. ומיהו רעתן ס"פ פנתם כתב שכ"ל דמ' פרסה לא"י היינו עם עבר הירדן. וי"ל דפסיקא להו כן מהירושלמי דפ"ב דש"מ דא"י התם אחת מהם תעניא וכן ירדן שנעל מזה ומתן זה מה שנעל נעל מה שנתן נתן דהיינו דוקא ירדן ממש ולעניין קדושת הלרך כי הוא תחום בין ל' לארץ סיחון ועוג ופעמים שהוא מחפצתו והולך והגדול תלוי בו שנאמר הירדן וגבול וכ"כ המפרשים. ובספרי מבואר לשיטת כתבתי שכ"ה דעת הר"ן שכתב בפ"ג דגדרים לעבר הירדן לא נתקדש כמו קדושת שלר א"י ע"ש. ועיין מכות (סוף דף ט) דמשמע נמי לעבר הירדן אין בכלל א"י וכ"מ בספרי והוכח בכמ"מ רפ"ח מהלי רוצח. וכן בילקוט שמואל ד'. ולפי כמ"ש בזית הירדן אין בכלל ת' פרסה לא"י היין שהוא גבול לשלח לעניין כמה דברים ומבואר רפ"ק מעות אינה בהלית לעבר הירדן הוא חון לארץ ישראל ולכך גלו יושבים תחלה. ועיין מ"ש בס' משכיל ליאיל בתשובי למעמות דים שבי עבר הירדן. אך בזה יפה כתב הפ"י דאפשר ולפי לפי מבואר בפ"ח מ"ח התוס' דירושלים הוי בעיר של א"י. רק שהוא בתמצע של עיר העולם בלתיאת בסנהדרין (וזה אינו מוכרח לל לך דבסוטה (דף מה) פרש"י דהיא בעיר א') אלא דעדיפא מינה לני תמה דתמצאי לדרכא מצוה להדיא שלא בלברי התוס' בפ"ק דמגילה (דף ו) דאמר התם לעבריא יוצאת בעיר של א"י וא"כ ל"ל מהא ירושלים בעיר א"י שהיא רחוקה מעבריא. אמנם לפה זה מצאתי בתמצוות קדושים דירושלים בתמצעיתא של א"י והוא כמ"ש תוס' ורש"י בסוטה. אלא לשון בתמצע לא משמע דוקא בתמצע אלא לשון בתוכה. וכ"כ מהרי"ט ח"ב סי' ע"ע. ועיי"ש בתגילה (דף כב) גבי ותמצעי דוגב כתב דהיינו הבי ותפרשה דר"ת קאי דאיכא ד' קרומים וכן פי' הגאונים וכתב דהאי דאיכא ד' קרומים ולא ג' משום דאיכא ג' קרומים דקרי לב' תמצעי יותר מג' שכן דרך תכמים לקרות לב' תמצעי אפי' היכא דאיכא עוסף. וק"ל מרים ברכות (ג ע"ב) ועיין בספר לוית חן פרשת אלה:

[מצפה איתן]

שם בא"ד מהלך יום אחד כו'. ג"כ י"ל דירדן נמשך ובא במקום אחד קמוך לירושלים ורוב הירדן היה מהלך עשרים יום מירושלים:

[חכמת מנוח]

שם בסד"ה והוא קצה א"י. ג"כ זה ליו רק קלה מרץ יהודה. ומשם והלאה עבר הירדן מוכתה גם היה א"י נחלת ג' השבטים ושם מרץ גדולה ורבתה. אבל טפי [ה"ל] לתקשוי מרוח מערב שהיה הוא גבולה ולינו אלא לרך יום כה. ובמ"ש ג"כ [בפ"ה דמע"ש ופ"מ] לוד מן המערב שהיא בתלה מרץ פלשתים על יד הים. וכן עוד ל"ע במ"ש [שם] אילת מן הדרום כמ"ש שם בלה"ש. ול"ל שלנדלין במקומות מערב ודרום המרץ מתרחבת: [יעב"ץ]

תוס' ד"ה לא כו' כלום ואם כו'. ג"כ כלומר אם הלכה כר' מאיר למאר מותנין קרפף לעיר אבל תכמים פליגי עליה ע"ש ודו"ק:

[חכמת מנוח]

תוס' ד"ה או דילמא כו' פי' בקונטרס על שם כו'. כל"ל: [חכמת מנוח]

שם בא"ד וא"ת כיון דאסור שבת כו'. ג"כ מקשה לפי פירושו שפירש דמיבעי ליה אי לר מי מרווח הרי בתמניתין קרפו תלר ומקר ים לו שיעור שהרי אפילו קרפף היו יותר מבית פתוס ול"ב מאי (מקשה) [מבעיא] הרי פשיטא אי בלו עדיס הרבה ע"ב היה לר להם ואי לאו לאו. אבל ע"ב (מקשה) [מבעיא] אי היו לריכים כולם לשבת בתלר זה ופשיטא לאפשמים לר להם. או שמא היו יכולים לעשות לתלירות אחרים שהיו פתוחים לה אם זה התלר לר להם וא"ב היו תמיד יושבים בריווח ודוק: [חכמת מנוח]

דף כד ע"א

גמ' שתי מרדעות. ג"כ בשטועות דף מה ע"ב פרש"י מרדעת מלמד הבקר ובערוך [פי'] שהוא כמו לוכף מונח על החמור: [חכמת מנוח]

שם ושבנו **לראותו מדעתנו ולא ראינוהו.** ג"כ ולא היו עניים מז: [יעב"ץ]

מתני' ר"א בר' צדוק אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו וכו'. ג"כ עי' בדברי הרע"ב ז"ל לפי' בטעמו דס"ל דמה"ת אין לריך קידוש כלל בכתיב וקדשתם וגו' ודרשינן שניס אתה מקדש ואי אתה מקדש מדשיס רק בשנראה בזמנו מקדשים אותו מפני שלריך חיזוק ומשלך אחר דאיכא ד' קרומים וכן פי' הגאונים וכתב דהאי דאיכא ד' קרומים ולא ג' משום דאיכא ג' קרומים דקרי לב' תמצעי יותר מג' שכן דרך תכמים לקרות לב' תמצעי אפי' היכא דאיכא עוסף. וק"ל מרים ברכות (ג ע"ב) ועיין בספר לוית חן פרשת אלה:

[מצפה איתן]

שם בא"ד מהלך יום אחד כו'. ג"כ י"ל דירדן נמשך ובא במקום אחד קמוך לירושלים ורוב הירדן היה מהלך עשרים יום מירושלים:

[חכמת מנוח]

שם בסד"ה והוא קצה א"י. ג"כ זה ליו רק קלה מרץ יהודה. ומשם והלאה עבר הירדן מוכתה גם היה א"י נחלת ג' השבטים ושם מרץ גדולה ורבתה. אבל טפי [ה"ל] לתקשוי מרוח מערב שהיא הוא גבולה ולינו אלא לרך יום כה. ובמ"ש ג"כ [בפ"ה דמע"ש ופ"מ] לוד מן המערב שהיא בתלה מרץ פלשתים על יד הים. וכן עוד ל"ע במ"ש [שם] אילת מן הדרום כמ"ש שם בלה"ש. ול"ל שלנדלין במקומות מערב ודרום המרץ מתרחבת: [יעב"ץ]

תוס' ד"ה לא כו' כלום ואם כו'. ג"כ כלומר אם הלכה כר' מאיר למאר מותנין קרפף לעיר אבל תכמים פליגי עליה ע"ש ודו"ק:

[חכמת מנוח]

תוס' ד"ה או דילמא כו' פי' בקונטרס על שם כו'. כל"ל: [חכמת מנוח]

שם בא"ד וא"ת כיון דאסור שבת כו'. ג"כ מקשה לפי פירושו שפירש דמיבעי ליה אי לר מי מרווח הרי בתמניתין קרפו תלר ומקר ים לו שיעור שהרי אפילו קרפף היו יותר מבית פתוס ול"ב מאי (מקשה) [מבעיא] הרי פשיטא אי בלו עדיס הרבה ע"ב היה לר להם ואי לאו לאו. אבל ע"ב (מקשה) [מבעיא] אי היו לריכים כולם לשבת בתלר זה ופשיטא לאפשמים לר להם. או שמא היו יכולים לעשות לתלירות אחרים שהיו פתוחים לה אם זה התלר לר להם וא"ב היו תמיד יושבים בריווח ודוק: [חכמת מנוח]

דף כד ע"א

גמ' שתי מרדעות. ג"כ בשטועות דף מה ע"ב פרש"י מרדעת מלמד הבקר ובערוך [פי'] שהוא כמו לוכף מונח על החמור: [חכמת מנוח]

שם ושבנו **לראותו מדעתנו ולא ראינוהו.** ג"כ ולא היו עניים מז: [יעב"ץ]

מתני' ר"א בר' צדוק אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו וכו'. ג"כ עי' בדברי הרע"ב ז"ל לפי' בטעמו דס"ל דמה"ת אין לריך קידוש כלל בכתיב וקדשתם וגו' ודרשינן שניס אתה מקדש ואי אתה מקדש מדשיס רק בשנראה בזמנו מקדשים אותו מפני שלריך חיזוק ומשלך אחר

Maharitz Chiyus cites the opinion of the Aruch that commerce with the produce of Shemitah is merely a Rabbinic prohibition.

מהר"ץ חיות ר"ה דף כב.
הביא בשם הערוך שאיסור סחורה בפירות שביעית הוא רק מדרבנן.

עין משפט
נר מצוה

צא א ב מיי׳ פ״ח מהל׳ שמיטה הל׳ י׳:
ק ג מיי׳ פ״ו מהלכות שמיטה הל׳ ח׳:
קא ד מיי׳ שם הל׳ י׳:
קב ה מיי׳ שם הלכה ט:
קג ו מיי׳ שם הלכה ט ופ״ע מהל׳ מעשר שני וי״ט הלכה י׳:

רבינו חננאל

דומיא דלאכלה להיות דרך הנאתו וביעורו שוה. א״ר אלעזר אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח. מכש מתחללת בלא כלום אונאה [שנאמר בשנת היובל הזאת וגו׳ וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר ש״מ דקדושת יובל בעינא מקח וממכר ממש]. ור׳ יוחנן אמר בין דרך מקח בין דרך חילול. כלומר אפי׳ אם יאמר הלוי פירות שביעית יהו מחוללין על מעות הלוי הרי אלו מחוללין מ״ט דכתיב כי יובל היא קדש וגו׳ קדוש מה קדש אפי׳ דרך חילול אף שביעית כמותן. דר׳ אלעזר האי מיבעי ליה לכדתניא כי יובל היא וגו׳ (או) מה קדש תופס את דמיו ונעשה אותן דמים קדש אף שביעית תופסת דמיה. ותניא כוותיה כי יובל היא וגו׳ אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא הקדוש לחולין אף שביעית תופסת דמיה ויוצאין הפירות לחולין ת״ל והיה כל חבואתה לאכול בהוויתה תהא לעולם כיצד לקח בפירות שביעית בשר הבשר והפירות מתבערין בעירו״ט הראשון של פסח בשנה השביעית ומפורש בפרק אחרון דמעשר שני. לקח בבשר דגים יצא בשר נכנסו דגים לקח בדגים כר׳ הא כיצד אחרון אחרון נתפס. כלומר לקח בבשר דגים ובדגים יין ובין שמן השמן נתפס לבדו שהוא אחרון והבשר והדגים והיין יצא לחולין ופירות שביעית עצמן אע״פ שנתפסר הדמים הפירות לא יצאו לחולין אלא הרי הן בקדושת שביעית. ודייקינן מדקתני בריישא בכל אחד מהן הבשר והדגים ובין ובשמן לקח בכל אחד ש״מ דרך מקח אין דרך חילול לא: **תניא כר׳ יוחנן אחד שביעית ואחד מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין דברי ר׳ מאיר וחכמים אומרים על שחוטין מתחללין על חיין אין מתחללין גזירה שמא יגדל מהן עדרים אמר רבא מחלוקת בזוכרים**

אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח. והא דתניא לעיל (דף נט.) ומסר מכר[ם] יתמר מעות הלוי מחולין על פירות שיש לי בימת קנסא בעלמא כדפרישית לעיל[ו]: **אבקה** של שביעית. עיקר לישור מעבדת קרקע כגון חריסה וזריעה אבל מסא ומתן מיט מלא עסה בעלמא לאכלה ולא למחורה[ז] ושומ זה מפרש בפרק קמא דקדושין (דף כ.) לסוף מוכר את מעולגלו ואת בימו ואת עלמו בעון מסא ומתן בא לו מלא כגוד מלה: **על** חיין אין מתחללין. בממעכר אני תון לירושלים לילרי לירושלים מוסב לקנות ממנו בהמה לזבחי שלמים כלמוכה פרש קמא דמעכר שני[ב] ושוד מדלייק בפמוך לפי לה מיתה הכי מעכר מעכר ממש והא כתיב ולרת הכסף בידך כלומר כיולך ממתלגל על בהמה חיה ועוף אלא מאי מעכר דמי מעכר מעכר ממעע בהדיא לחילרי תון לירושלים מלמיעי עלה קרא לכתתלה שרי ר״מ לחלל כדקתני בהדיא בתוספתא דשביעית[ג] אחד שביעית ואחד מעשר שני אין מתחללין אלא על בהמה חיה ועוף בלבד: **חנינא דתניא** [ד]א״ר יוסי בר חנינא בוא וראה כמה קשה אבקה של שביעית וכו׳[ד] אדם גושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את ממלטלין ואת כליו שנאמר [ה]בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו וסמיך ליה [ב]וכי תמכרו ממכר לעמיתך וגו׳ ור׳ אלעזר האי קרא דר׳ יוחנן מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [ב]כי יובל היא קדש מה קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה תניא כוותיה דר׳ אלעזר ותניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דרבי אלעזר [ב]שביעית תופסת את דמיה שנאמר כי יובל היא קדש תהיה לכם מה קדש תופס את דמיו ואסור[ח] אף שביעית תופסת את דמיה ואסורה[ח] אי מה קדש תופס דמיו ויוצא לחולין אף שביעית תופסת את דמיה ויוצאת לחולין תלמוד לומר תהיה בהוויתה תהא היא כיצד [ה]לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערין בשביעית לקח בבשר דגים יצא בשר ונכנסו דגים לקח בדגים יין יצאו דגים ונכנסו יין לקח ביין שמן יצא יין ונכנסו שמן הא כיצד [ב]אחרון אחרון נכנס בשביעית ופרי עצמו אסור מדקתני לקח לקח אלמא דרך מקח אין דרך חילול לא תניא כוותיה דר׳ יוחנן אחד שביעית ואחד מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין דברי ר׳ מאיר וחכמים אומרים [ו]על שחוטין מתחללין על חיין אין מתחללין גזירה שמא יגדל מהן עדרים אמר רבא מחלוקת בזוכרים מרבה אני את הבבוסה ששוה בכל אדם. שהכל נריכין לה כמו מלילה שמוה כלל מדם: **מלומגמא שאינה שוה בכל אדם.** שאין הכל מולין: **[ז]לא לחלף.** יין שמולפין בפיח לריס טוב: **אפיקטויזין.** לתקיף והוא גמטוריקון מפיק טפי זן מזון האוכל יותר מדאי מזיק ומקיא: **במאן כר׳ יוסי.** דלא ממעט אלא הגאה שאינה שוה כלל והכי נמי מיתם אלא לגורך מולי ומסמטים. והיינו תנאי דלעיל דלרבנן לא נהגו שביעית אלא בדבר שהנאתו ופיעורו שוה דדרשינן ליה נמי שהיתה שבת לכם דומיא דלאכלה שהנאתו ופיעורו שוה ולא בעלים ורבי יוסי דריש שבי והיתה שבת הארץ[ט] שהנאתו שוה לכל אדם ופפילו עלים לשקה: **אין שביעית מתחללת.** לתפוס דמיה בקדושתה: **אלא** דרך מקח. שמוכרה זה לחבירו אבל לא ע״י מילול ומר סרי פירות שלו מחוללין על מעות האלו כדרך שפוחין הקדושת: **בשנת היובל.** שביעית ויובל אלא היא: **וסמיך** ליה **וכי תמכרו ממכר.** ודרשינן שמוכין למימרא לא שייך בפירות לתפוס קדושת הדמים[ם] אלא בשביעית ע״י ממכר: קודש **מתחלף** בין דרך מקח בין דרך חילול. לכתיב (ויקרא כה, יז) ופדה בעבדך ויקף ממשיטו עליו סרי מילול ואם לא יגאל ומכר בעבדך (שם) סרי מקח: **ורבי יוחנן.** סך לדבסה דסמוכין דסמיך וכי תמכרו ליזבל מאי דריש ליה: **דרבי יוסי בר חנינא.** במסכת עבדין (דף נ:) מרוכה היא מאד ומלן לא נמסבה כולה בפפריס: **כמה קשה אבקה של שביעית.** מילי לאו הוי עיקר האיסור תלוי בו קרי אחר וכן אחר רמיא[ז] וכן אחר לשון הרע[ם] שאינו לשון הרע גמור אלא לד לשון הרע כמו אחר העולה מדבר הנכתש מבתכתש: **אדם נושא ונותן בפירות שביעית.** לסמורה להיינו אחר שביעית דעיקר איסור שביעית לא תזרע לא תזמור וזהו איסור קל שבה: **לסוף מוכר את מטלטליו ואת כליו.** מתמת עניות: **שנאמר בשנת היובל הזאת וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר.** ודרשינן סמוכין שבמכילתא עוסקה של שביעית אבל לילי כך: **קודש תופס את דמיו.** פליה כתיב בה שזה יוצא וזה נכנס אחתיו יוצא הקדש לחולין ונכנסין הדמים אחתיו יוצא הקדש לחולין ונכנסין אחרים[ו] לכל מכירה יוצאה מכאן על זה ועל זה והדמים נכנסין לרשות האוכל: **בהוויתה תהא.** נקדושתה: **מתבערין בשביעית.** כמון זמן שביעור: **יצא בשר.** שהדמים יוצאין לחולין על ידי פדיום הדמים[ם] של קודש ולא כתיב מהיה אלא בפירות עלמן: **ופרי עצמו.** פרי הרלפון לאכול לגהוג בעלמו חול אלא קדושת שביעית עליו: **מתחללין.** מעמע דרך חילול בפליה ולא במקח וממכר: **שמא יגדל מהם.** ישהם אלו לגדל וולדות ונמלא מההם מעברותיו והתורה אמרה (דברים יד) שנה שנה שאכלת ופם שהה לאכזרה ושניה מיה בשליפת לבער כל מעברותיו שמוף שנה שלישית מן הפיה והלהוודות וגבי שביעית נהגה מהן להתעבר והתורה אמרה (ו) ולא לאכזרה אלא לפקיר ולבער בשביעית עד שלא תכלה לחיה מן השדה[ו] הוא זמן ביעור לפירות ולדמיהן:

מזכירים

לחלפילו

מבוא לשון מוונין קמני רבי יהודה בפיפא בפוסיפתא[ב] אין בשוגג אין במזיד יחזרו דמיים למקומן וכולה בריימא דקדושין רבי יהודה היא דלתקיף. **איבא** נמי משרה וכבוסה. והכא לא נקט אלא דבר שאין שוה בכל אדם (שם). **אבקה** של שביעית. לישור הקל שנה השוטה קמורה בפירושים דשוה ליה לאו שנה מכלל עשה לאכלה ולא לאכזרה. **בשנת היובל הזאת.** וכי מאכזרי אם שאפשר לכם בו קופך למכור ממכריך וכל כלי מיתך [קידושין כ:]. **מתבערין.** מתלגין קודש שיכלה לחיה מן השדה שאוה שמכר [ע״ז נד:].

מסורת הש״ס עם הוספות

ם) קדושין כ. ערכין ל: [תוספ׳ דערכין פ״ק]. ג) קדושין נח, ע״ז נד:. ג) [שביעית פ״ח מ״ז קדושין נח, ע״ז נד: נכוזות ט.]. ד) ב״מ מא:. ה) ב״ב קסה:. ו) פסחים נב:. ז) לט. ד״ה מעות. ח) ע״ז סב:. ט) מ״ב. י) ע״ז ה״ח. כ) בסרפו. ל) מה:. מ) מע״ש פ״א סוף ה״ב. נ) מע״ש פ״א הט״ו.

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה שמא יגדל וכו׳ והתורה אמרה לאכלה ולא לאכזרה:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) תוס׳ ד״ה שמא כו׳ היינו נקבה כדאיתא בבריצה דף כ. ג״כ ק״ן זה מוכן וכפ״ם דפוס ווויצענ״א ונפקולינה מינו:

תורה אור השלם

א) בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ: [ויקרא כה, יג]

ב) וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: [ויקרא כה, יד]

ג) כִּי יוֹבֵל הוּא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם מִן הַשָּׂדֶה תְּאֹכְלוּ אֶת תְּבוּאָתָהּ: [ויקרא כה, יב]

הגהות וציונים

ה) תיבת ״וכי״ שייך להלן אחר תיבת וגר׳, והכוונה להמשך הברייתא כדמפורש בקידושין, ובכת״י ליתא תיבת וכו׳: ו) תיבת ״ואסור״ ליתא בקידושין ונכון (רש״ש) וכן ליתא בדפוי״ר כאן: ז) תיבת ״ואסורה״ ליתא בקידושין ונכון (רש״ש) וכן ליתא בדפוי״ר כאן: ח) בדפוי״ר נוסף והיתה שבת הארץ נוהגת בדבר שהוא לכם דומיא דלאכלה שהנאתו וכו׳, ותיבת ״כולה״ ט״ס: ט) צ״ל דלא שייך בפירות קדושת הדמים (יד דוד, ע״ש) וברש״ש כתב דצ״ל דלא שייך בפירות לתפוס הדמים בקדושה אלא. וע״ע מנחם משיב נפש: י) בכפר״ת הנתיק לשון רש״י דהיינו ופדה והיינו ומכר או ש״ל דהיינו נפדה והיינו נמכר: יא) צ״ל בדמים (רש״ש): יב) מסר כצ״ל (רש״ש): יג) [ע״ש דלפנינו איתא מחללין ולא מחללין מיבעי ליה] (גליון):

ליקומי רש״י

אינה שוה בכל אדם. מינה לסייה אלא לחולין. שמלפין יין בפיח ומלי יין שוה בכל אדם שלא שלוף אלא אפיקטויזין. ושו״ט

גמרא סוכה דף מ:

סחורה בפירות שביעית נקראת "אבקה של שביעית" מפני שאינו עיקר איסור שמיטה אלא איסור קל שבה. ומ"מ העוסק בכך יבא לידי עניות, ר"ל. עוד נתבאר שפירות שביעית תופסים את דמיהם, ר"ל שהמוכר פירות שביעית חייב לנהוג בדמים כל דיני שביעית של הפרי.

Commerce with Shemitah produce is called "the dust of the Shemitah" [prohibition] in the sense that the main prohibition is working the fields. Still, one who does engage in such commerce will become impoverished r"l.
The Beraisa teaches that monies used to buy Shemitah produce are subject to the same rules as Shemitah produce itself, while the produce still retains its Shemitah status.

לגזוק [ולמכור מכסרה ולא כדרך שמוגדים לגזוק כדי שלא יהיה כמוכר מצומצם]: [הברשין. מפורש בפ"ק מ"כ]: ד ולקוט לי ירק. עיין מ"ש בפרק לעיל משנה ג': שכרו מותר. ולא"ת ומ"ש מצובע בשכר במשנה ג' פ"ז. וי"ל כדמימא בפ' ע"ז בר"פ המוכר את הפועל דממלק בין לוקט ירק לתמרים דשכרן יש להם קדושת שביעית וקאמר רבא פועל דלא נפיש מגריה לא קנסוהו רבנן חמרין דנפיש מגרייהו קנסו רבנן הכא. ופירש המוספות חמרין דנפיש מגרייהו פירוש ורווחי טפי ודמו טפי לפמורה ע"כ. ולובא נמי לווחי טפי: שכרו אסור. ר"ל שהוא דמי שביעית ומקור לנהוג בו מלא כמנהג דמי שביעית וכ"כ הרמב"ם: ככר בפונדיון. ל' הרמב"ם ואמר פונדיון ואיסר [כלומר ונין חלב. מפורש בפרקין לעיל: ד שכרו מותר. ומין בו קדושת שביעית. ואף על גב דשביעית מופקת דמיה, הכי לאו דמי שביעית הוא: לקוט לי בו ירק. לשון מכר הוא, דמשמע לקוט לי שווי ירק, אבל לקוט לי לשון שכירות הוא ולא לשון מכר: ככר בפונדיון. לא שאמר לו תן לך פונדיון, רק ככר שוה פונדיון: כשאלקוט

אוֹגְדִין אוֹתוֹ בַּשּׁוּק[כג], כְּגוֹן הַכְּרִשִׁין וְגֵץ הֶחָלָב[כד]: ד הָאוֹמֵר לַפּוֹעֵל, הֵא לָךְ אִסָּר זֶה וּלְקוֹט לִי יָרָק הַיּוֹם, שְׂכָרוֹ מֻתָּר[כה]. לְקוֹט לִי בּוֹ יָרָק הַיּוֹם[כו], שְׂכָרוֹ אָסוּר[כז]. לָקַח מִן הַנַּחְתּוֹם כִּכָּר בְּפוּנְדְיוֹן, כְּשֶׁאֲלַקְּטוֹ

ציונים

ד האומר לפועל. ע"ז סב. תוספות פסחים נא. ירושלמי רפ"ג דמסכת מ"ש. מיי' סה הלכה י"ב: לקח מן הנחתום. מיי' שם הי"ד:

שינויי נוסחאות

לאגוד אותו וכד"ם לאוגדו. הברשין בירושלמי הברישין. ד הא לך בירושלמי הילך וכ"ה בד"ם. ולקט בד"ם לקט. שכרו מותר כו' בד"ם נשמט ממלת שכרו עד מלת שכרו. ככר בפונדיון בד"ם ל"ג.

ראשון לציון

פ"ח ג [תוי"ט ד"ה] הברשין. מפורש בפ"ק מ"ב. ל"ל בפ"ק דכלאים מ"ב: [משנה ד] האומר לפועל כו'. בע"ז פ"ב ע"א מימא זה הלשון ומנן התומר לפועל הילך דינר זה לקוט לי בו ירק היום שכרו אסור לקוט לי ירק היום שכרו מותר וכתבתי בחקוני כלי ארם להגיהן לגרום שם כמו דאי הכא במשנה וכזה יובן מאי דאמר בקונטרס ד"ע"ז לקמן בפמיך ומי קדים והתניא התומר לפועל הילך דינר ולקוט לי ירק היום שכרו מותר לקוט לי בו ירק היום שכרו אסור ובלאי בפק דמלא והתניא ל"ל והתנן (ולא שניה הש"ס המשנה ומיימי בר"ת) וכיון המשנה דשביעית שוכר הש"ס לעיל בסמוך: [תוי"ט ד"ה] שכרו מותר. וא"ת ומ"ש מצובע כו'.

תוספות אנשי שם

ד תוי"ט ד"ה שכרו מותר כו' מצובע כו'. נראה לפרש דלק"מ דהכא טעמא מאי שכרו מותר משום דשוכר פועל לנקוט לו מגיאות הוא ומגביה מגיאה למגירו קנה מגירו ולא מכר לו כלום רק שכר

פירוש המשניות להרמב"ם

דמי שביעית ונתחייב בדין דמי שביעית כמו שיתבאר אחר זה: **וכרישין.** הוא הכרתי: **וגץ החלב.** נקרא בל' ערב מחלב וכבר פירשתי שמותם: ד ענין שאמר **שכרו מותר** ר"ל שאינו דמי שביעית: ומה שאמר **שכרו אסור.** שהוא דמי שביעית ודין השכר הוא כדין מוכר פירות שביעית והתמורה בפירות מותר כגון שיאמר לו קח זה הפרי ותן לי פרי פלוני ולפיכך כשיקח הלחם מן הנחתום ואומר לו אתן לך בו ירקות שדה כשאקבצם מותר אבל אם לקח ממנו לחם בדמים ולא פירש לו שיתן לו בהם ירקות נעשה כחוב עליו ואסור לתת בחובו פירות שביעית: **ואמר פונדיון ואיסר**

מלאכת שלמה

המוליכו לביתו חוגדו כדי שלא יתקלקל או מטעם אחר ולא מטעם שרוצה למוכרו מכין התגודות שלא לא המוליכו לביתו לגרכו חוגדו חומו המין חוגדין חומו לא בשביעית לגזוק כלומר כדי למכור עכ"ל ז"ל: ד **האומר לפועל וכו'.** ראיתי במשניות כתיבת יד ללא גרסי בריש"א דמתני' האומר לפועל רק הא לך חיסר וכו' ובירוש' משמע ללא הגירסא לי' טעמא דפי' שם בע"ז רש"י ז"ל וה"ג התם מה בין האומר לקט לי לאמור לקט לי בו ומשני ר' חנין דמהלכות של עמעום היא דרמי לי' לאמור שלא שעמעמו עליה והמירו משום כדי תיין דפועל*) וכן נמי מתני' דרפ"ג דמס' מעשר שני יש לשמול עליה מה בין האומר למלק לאמור

*) הגה"ה: פי' אבל אם היה חמר שחדויח הרבה קנסו אותו שכל שכרו בקדושת שביעית כדאי' התם ברי"פ בתרא דע"ז:

העלם שנמלכם שלא מה' של עמעום היא וכן נמי מתני' דרפכ"ג דשנח ים לשמול עליה מה בין האומר הלוני לאומר השמילני וכן פמן של עובד טוכביס שהוא אמר מי"ח דבר מהלכות של עמעום היא שעמעמו עליה והמירוה משום חיי נפש כשאין פח של ישראל מניחה. ור"ם בן לקיש חירץ דמתני' דשרי כשאמר לו לקט לי ירק היינו דוקא במרחה לו חת חירק שאינו נותן לו רק שכר טורח רגלו שהרי הוא נעלמו יכול לילך וללקטו ור' יוחנן אמר אפי' לא הרחה לו כמה שהרחה לו להקלו בשביעית שהיא מדרבנן: **שכרו אסור.** ואינו יכול להוליאו שלא בחילה ושמיה בפירות שביעית: **כשאלקוט ירקות שדה אביא לך מותר.** ירקות שדה הן כל הני דתנן בפרקין ואמן לקמן בפ' הפיגם. ובירוש' אמי ר' יהודה ור' נחמיה מוסרין שאין ירקות שדה מלוין:

תפארת ישראל

י כ י ן

נמי מוגדן: כג ר"ל אז מותר לאגדן למכור בשוק. דאז אין המנוד דרך סחורה. מ"ש ה"ק כדרך שאוגדין לעורך בימו. מותר לאגדן למכור בשוק. דקשר בית משונה הוא: כד עפ"ז פ' יב. יד: כה דמדאמינו דמי שביעית רק דמי טרחה אינו נחפס בקדושת שביעית. ולא דמי לנוטע בשכר דאסור [בפ"ז מ"נ]. שאני

י כ י ן

הכא דהו"ל כשכרו לנקוט מגיאות. ואפי' למ"ד המגביה מגיאה לאגירו לא קנה מגירו. הכא לא נאכוון לוכות לעצמו כלום. ולא מכר לו כלום [פוס' ע"ז דף כ"ב ע']. ומיירי הכא בשפיאים המותרים בפ"ט י"ג: כו דהו"ל לי' מכר: כז ר"ל נחפס בקדושת שביעית:

משנה שביעית פ"ח מ"ה, רע"ב

השוכר פועל לטרוח לו בפירות שביעית, שכרו מותר, כיון שלפי ציווי הנותן המעות הם בעד הטירחה. משא"כ אם אמר שהמעות הם בגלל הפירות, שכרו אסור, כלומר שיש על המעות דין קדושת שביעית דהוי הפועל כאילו מוכר לו הפירות. וכן הלוקח לחם מנחתום והבטיח לו שיתן לו מפירות שביעית, אי"ז כסחורה בפירות שביעית אלא כמתנת חנם בעלמא. משא"כ אם לקח סתם ונתחייב לו מעות, אינו יכול לשלם לו בפירות שביעית, דהוי פורע חובו בפירות שביעית.

If a worker is given money with the instructions to collect Shemitah produce, his wages are permitted because they are in lieu of his work, not the produce. Whereas, if the employer stated that the wages are being given as payment for the collected produce, the wages are subject to the laws of Shemitta. Similarly, one may buy a loaf from a baker and commit to supply him with Shemitah produce in exchange, because the produce itself is hefker and it is considered an unrelated exchange of gifts. However, if he already bought the loaf and now owes the baker money, he cannot give Shemitah produce in lieu of payment.

ירקות שדה אביא לך מותר. משום דמתנת חנם יהבי זה לזה, לפי שירקות שדה מצויין: לקח ממנו בסתם. בהקפה כדרך מוכרים בחנות: לא ישלם לו מדמי שביעית. דהוי כסחורה: ה בייר. חופר בורות ומספיק מים לבני העיר לא יתן לו מדמי שביעית להספיק לו מים לכל תשמישו: ולא לבלן. מחמם מרחצאות: ולא לספר. שכר התספורת: ולא לספן. שכר הספינה: ולכולן. לכל הני דתנינן במתניתין יכול ליתן מתנת חנם שלא לשם שכרן ואף על פי שיודע*) שבשביל שנתן לו מתנה לא יתבע ממנו שכר: ו במוקצה. כלי המיוחד לקוץ בו תאנים קרוי מוקצה:

יַרְקוֹת שָׂדֶה[כח] אָבִיא לָךְ[כט], מֵתָּר. לָקַח מִמֶּנּוּ סְתָם[ל], לֹא יְשַׁלֵּם לוֹ מִדְּמֵי שְׁבִיעִית, שֶׁאֵין פּוֹרְעִין חוֹב מִדְּמֵי שְׁבִיעִית[לא]: ה אֵין נוֹתְנִים, לֹא לַבַּיָּר[לב], וְלֹא לַבַּלָּן[לג], וְלֹא לַסַּפָּר[לד], וְלֹא לַסַּפָּן[לה]. אֲבָל נוֹתֵן הוּא לַבַּיָּר לִשְׁתּוֹת. וּלְכֻלָּן, הוּא נוֹתֵן מַתְּנַת חִנָּם[לו]: ו תְּאֵנִים שֶׁל שְׁבִיעִית, אֵין קוֹצִין[לז] אוֹתָן בַּמֻּקְצֶה[לח],

בריש״א] על המנהג הידוע אצלם שהככר בפונדיון והירקות פחות ממה שלוקחין באיסר: ה לא לבייר. מ״ש הר״ב להספיק לו מים לכל תשמישו. סיים הר״ש אלא דוקא לשתות כדקתני סיפא [דזהו לאכלה. כ״כ בפירוש שהזכרתי]: ולא לבלן כו'. מסיים הרמב״ם בחבורו פרק ו' ולא לשאר אומנין ומסתברא דמשנתנו נקטה להני לרבותא דבלן וספר הנאת הגוף עושין לו וספן דבר שא״א שיעבור הנחל אלא ע״י ספינה וה״א דשרי: ו אין קוצין וכו'. פירש הר״ב דכתיב ואת ענבי נזירך לא תבצור כדרך הבוצרים. ספרא. וכתב הרמב״ם דידוע באמת שאינו רוצה בפסוק הזה לאסור הבצירה כלל שהרי התיר אכילתן באמרו והיתה שבת הארץ לכם לאכלה אבל ר״ל כמו שפי' בספרא [לא תבצור] כדרך הבוצרים והכוונה כדי לשנות ושלא יתעסק בפירות שביעית כדרך

*) בד״ו שידוע.

פירוש המשניות להרמב״ם

על המנהג הידוע אצלם שהככר בפונדיון והירקות פחות ממה שלוקחין באיסר ואיסר רביע דרכמון ופונדיון חצי דרכמון והדרכמון י״ו גרעיני שעורים וכבר בארנו אלו השיעורים במה שעבר: ה בייר. הוא משקה המים לבני אדם מן הבור ויקבל שכרו עליו: ובלן. בעל המרחץ: וספר. המגלח: וספן. בעל הספינה והוא אומר שאסור לו לתת שכר אלו מדמי שביעית לפי שלא נתנה אלא לאכילה ולשתיה ולסיכה כמו שבארנו ומותר לתת לו לבעל בור המים להשקותו מפני שנתנה לשתיה כמו שנתבאר: ולכולן הוא נותן מתנת חנם. ואינו עושה חשבון שכרם ואע״פ שיש בדבר ההוא דרך מדרכי גמילות חסד וכבר נתבאר לך שהוא מותר והוא מה שאמר אוכלים פירות שביעית בטובה ושלא בטובה: ו מוקצה.

מלאכת שלמה

ה אבל נותן הוא לבייר לשתות. בברייתא אמרי רבנן דפירות שביעית אין לוקחין בהן מים ומלח ור' יוסי אומר דלוקחין אלא דהכא בברייתא פליגי בשל תשמיש לבהמה ולפיכך אסרי רבנן ואם הוא בייר הדולה מים לתשמיש אדם כגון לכביסה ר' יוסי מתיר בברייתא דסבר יש בהן חיי נפש וחכמים אוסרין אבל בייר הדולה מים לשתיית אדם לכ״ע מותר כפשטה דמתני': ולא לבלן. אפי' ר' יוסי מודה בהא דהא אדם יכול לגלגל בלא רחיצה ואינו יכול לגלגל בלתי כביסה: ולכולן הוא נותן מתנת חנם. ואע״פ שידוע שבשביל שנתן לו מתנה לא יתבע ממנו שכר הא תנן לעיל בפ״ד אוכלין פירות שביעית בטובה ושלא בטובה: ו תאנים של שביעית וכו'. הרמב״ם ז״ל בחבורו שם גם כאן בפי' המשנה גרים חורבה וז״ל מוקצה שם מקום שהן שוטחין עליו שטיחין התאנים והענבים חורבה ידועה ע״כ ולזו הגרסא הסכים הר״ש שירילי״ו ז״ל שכן הוא בספרים ישנים. ובערוך גרים אין קוצצין ופי' מוקצה של ברזל וחרבה סכין מלשון חרב ואין מתיישב פירושו על סדר המשנה דלא איירי כולה מתני' בלקיטת הפירות אלא במלאכתן שלאחר לקיטה ועוד דאין דרך לקיטת התאנים אלא ביד ואפשר לייש״ב הגרסא לפי דרכו דכשמייבשין התאנים קוצעין אותן בכלי של ברזל הנקרא מקציע והכא קרי לי' מוקצה וקוצעין את עוקציהן כדי לעשותם קציעות ודבלה וקתני דאין קוצעין אותן בכלי המיוחד אלא

ציונים

ה אין נותנין. שם הלכה י״א: ו תאנים. ת״כ פ״א דפ' בהר. תוס' בסוכה לט. ובר״ה ט'. מיי' שם פ״ד הכ״ב כ״ג:

שינויי נוסחאות

ה ולא לספר בירושלמי לא לספר. ולכולן בדו״ב ולבלן.

ראשון לציון

נראה דלא דמי לצובע דזה ודאי דמי לסחורה משא״כ פועל ידו כיד בעה״ב וה״ל כאלי בעה״ב עצמו לוקט ואין זה סחורה וכמ״ש תוס' בע״ז דף ס״ב (מ״ח):

תוספות אנשי שם

ירקות שדה דסתם ירק משמע ספיחין האסורין וירקות שדה משמע אותן שלא גזרו בהן משום ספיחין כמ״ש הכ״מ כאן (וע״ש כי לא זכיתי לעמוד על דברי) אבל מצאתי בס' פאה״ש שכ' דמ״ש חמרין נפיש אגרייהו ר״ל בשביל שמכתפין ומביאין הרבה יותר מדאי והוי מלאכה האסורה וא״כ החלוק בין פועל לחמרין לפ״ז הוא בזה עצמו שהפועל סתמו למלאכת היתר וחמרין סתמן למלאכת איסור אבל לא אבין איך מפרש לפ״ז סיום דברי הר״מ שם שכתב וז״ל ומפני מה קנסו בשכר החמרים ולא קנסו בשכר הפועל מפני ששכרו מועט לא קנסו בי משום כדי חייו ע״כ. דמזה מבואר שגם הר״מ מפ' דנפיש אגרייהו כפשוטו ותרווייהו חמרין ופועל מיירי במלאכת איסור כנ״ל. וצ״ע: בר״ב ר״ה כשאלקוט כו' מתנת חנם. וכן כתב הר״ש ולכאורה גם בלא טעם זה מותר כמו במשנה דלק' אבל נותן הוא לבייר לשתות ומה לי דמי שביעית ומה לי פירות שביעית עצמן רק דקמ״ל הכא דאף שעדיין אין הירקות בידו ומיחזי

יכין — תפארת ישראל — יכין

כח דירקות גינה הרי ספיחים הן ואסורים. ונקט רק הכא כן. משום דפועל רגיל לומר כך. כדי שלא יתשדו בעה״ב: כט ר״ל חיכף כשלקח הככר אמר לו כן: ל ר״ל לקח הככר בהקפה: לא דהו״ל כסחורה: לב ברוננען מאכער. חופר בארות לרחוץ ולכבס במימיו. אבל חופר באר מים לשתייה שרי. דמ״ש מירקות לעיל. א״נ מיירי הכא בשכבר חייב לו. וכלעיל: לג מחמם מרחצאות: לד למגלחו: לה למוליכו בספינה. אף דהנך ג' הנאת הגוף הן אסור. ומכ״ש שאר אומנין: לו שלא לשם שכר. אף שיודע שע״ז לא יתבע ממנו שכר אף דבעלמא מתנה דינו כמכר [כמגילה כ״ו ב']. הכא שאני דהרי גם מכירה שרי [כפ״ז מ״ג] ורק סחורה אסור. וא״כ מתנה נמי לאו סחורה הוא. וכן מוכח מלקמן [פ״ט מ״ט]: לז לא יתחכם: לח שניידעמעסטער.

משה. גדול הדור: [שפיר קאמרת]. בתמיה: כל אסוקי מלתא. הואיל וכוונתו לגמור לית לן בה: כופל בה דברים. מתנה והלאה: מוסיף בה. בהלל מוסיף לכפול על כפילתו של רבי: מאודך ולמטה. כדפרי' לעיל שכל המזמור כפול מראשו ועד כאן: ל"ש. דתליא ברכה במנהג אלא ברכה שלאחריו: עובר. קודם: ויעבור את הכושי. קדמו לרוץ לפניו: מתני' הלוקח לולב מחבירו. לי נראה דהלוקח לולב מעם הארץ גרסי' דהא בעם הארץ קמיירי כדאמרי' בגמ' ועם הארץ לגבי חבר לא קרי ליה חבירו ואי לוקח נמי עם הארץ מי יית לן להחזיק חבירו בחשוד: נותן לו אתרוג במתנה. חבר שקונה הושענא כולה מעם הארץ בשביעית יבקש ממנו ליתן לו אתרוג במתנה: לפי שאין רשאי כו'. בגמרא מפרש טעמא: גמ' מבליע ליה דמי אתרוג בלולב. ימכור לולב ביוקר עד שיתן לו אתרוג במתנה: וליתיב ליה. דמי אתרוג בהדיא מ"ט אין רשאי ללוקחו בשביעית: אין מוסרין דמי פירות כו'. דהתורה אמרה (ויקרא כה) לאכלה ולא לסחורה שכל פירות שביעית חייבין להתבער בשביעית הן ודמיהן ולא שיעשה בהם סחורתו להניע לאחר שביעית ולהעשיר ועמי הארץ חשודין על כך לפיכך אין מוסרין להם דמים ליקח מהם כלום בדמים דקעבר אלפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט): יותר ממזון שלש סעודות. אבל מזון ג' מוסרים כדי חייו דאיכא למימר לסעודת שבת הוא צריך וכיון שהותר בערב שבת הותר לכל ימות השבת: ואם מסר. ששכח ומסר לו: יאמר. חבר זה שמסר לו: מעות הללו. שמסרתי לעם הארץ זה (א) (וכו') ותחלה עליהם קדושת שביעית כדאמרינן לקמן שביעית תופסת דמיה בקדושת' מקרא: יהו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי. שאינם של שביעית ויכנסו הפירות לקדושה תחתיהן: ובא

משה שפיר קאמרת אלא התם והכא א אסוקי מילתא היא ולית לן בה) אמר רבא לא לימא איניש יהא שמיה רבא והדר מברך אלא יהא שמיה רבא מברך בהדדי א"ל רב ספרא משה שפיר קאמרת א אלא התם והכא א אסוקי מילתא הוא ולית לן בה: מקום שנהגו לכפול: ב תנא רבי כופל בה דברים רבי אלעזר בן פרטא מוסיף בה דברים מאי מוסיף אמר אביי מוסיף לכפול מאודך ולמטה: לברך יברך: אמר אביי ג ל"ש אלא לאחריו אבל לפניו מצוה לברך דאמר רב יהודה אמר שמואל ד ב כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן ומאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא דאמר רב נחמן בר יצחק דכתיב א וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבור את הכושי אביי אמר מהכא ב והוא עבר לפניהם ואיבעית אימא מהכא ג ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם: מתני' ה ג הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית: גמ' ו לא רצה ליתן לו במתנה מהו אמר רב הונא ד מבליע ליה דמי אתרוג בלולב וליתיב ליה בהדיא ה לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ דתניא אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ יותר ממזון שלש סעודות ואם מסר יאמר הרי מעות הללו יהו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי ובא

אבל לפניו מצוה לברך. כי האי גוונא אמרי' גבי מגילה פ' הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כא:) וכן תנן פרק בא סימן (נדה נא:) ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו ומפרש בגמ' לאתויי ריחני הוה מצי למימר לאתויי הלל ומגילה במקום שנהגו שלא לברך אחריהן אלא ריחני פסיקא ליה וכמו כן הוה מצי למימר מצות טובא כגון ציצית ושופר וסוכה ולולב למאי דפי' ר"ת דאין מברכין לשמור חוקיו אלא אתפילין לחודייהו ודוקא כשמסלקן משום לילה וכמאן דאמר לילה לאו זמן תפילין הוא:

עובר לעשייתן. מטעם זה צריך לברך אלולב קודס שיטלנו דאי לאחר שנטלו מדאגבהיה נפק ביה כדאמרי' בסוף פירקין (דף מב.) ומיהו לא מסתבר כלל דהיאך יברך עליו והוא מונח בכלי הא אמר בהקומץ רבה (מנחות לה: ושם) תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחה עד שעת קשירה וכל שעה שאין המצוה מזומנת בידו לעשות לא מיסתבר כלל לברך עליו ושמא משיתחיל ליטול לולב קודס שיטול האתרוג מברך והיינו עובר לעשייתן שמעכבים זה את זה ואי נמי לאחר שנוטל שניהם אלא שהופך אחד מהן כדאמרינן בסוף פירקין (דף מב.) כשהפכו דאין יוצא במצות אלא דרך גדילתן כדדרשינן פרק לולב וערבה (לקמן מה:) מדכתיב עצי שטים עומדים ואפי' נקיט להו כדרך גדילתן אפשר שיתכוין שלא לצאת בו עד אחר ברכה דלע"ג דאמרי' בסוף ראוהו ב"ד (ר"ה כח:) דמצות אין צריכין כוונה מ"מ בעל כרחו לא נפיק והא דלא משני הכי בסוף פירקין (דף מב.) דמיירי באדם שאינו בקי שהולך אלא בקי ללמוד אי נמי משום דלא גמרה מצותו עד אחר ניענוע דמהאי טעמא נמי מברכין אנטילת ידים אחר נטילה דלא גמר מצותו עד אחר ניגוב כדאמרי' פ"ק דסוטה (דף ד:) דאסור לאכול בלא ניגוב ידים ומיהו לא דמי כולי האי דניענוע אינו אלא מכשירי מצוה בעלמא ולא מעכב כדאמרי' (פ"ק דסוטה) בסוף פירקין מדאגביה נפק ביה דמשני כשהפכו ולא משני בשלא ניענע ומיהו אמת הוא דלבתר דנפק ביה מברך כדמוכח פ"ק דפסחים (דף ז: ושם) דפליגי בעל ביעור חמץ דמר סבר לשעבר משמע טפי ומר סבר להבא נמי משמע ופריך מהעושה לולב לעצמו דקתני נטלו לצאת בו אומר על נטילת לולב וקשיא למאן דמברך לבער ומשני שאני התם דבעידנא דאגבהיהו נפק ביה ופריך אי הכי לצאת יצא בו מיבעי לי' ומשני משום דקבעי למיתני סיפא לישב בה תנא רישא לצאת בו וצריך לומר על כרחך הואיל והמצוה לא נגמר עדיין לגמרי דבעי ניענוע מברך ועוד כדאמרי' בסוף פירקין (דף מא:) מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מתוך ביתו ולולבו בידו נכנס לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ולולבו בידו אע"פ שכל אלו הדברים אין מעכבין מ"מ הואיל ויש בדבר מצוה מן המובחר חשיב כעובר לעשייתן ובהדיא אמר בירושלמי דברכות פרק הרואה גבי ציצית העושה ציצית לעצמו אומר בא"י אמ"ה אקב"ו לעשות ציצית נתעטף בה אומר אקב"ו להתעטף בציצית והיינו טעמא לפי שהמצוה מושכת כל זמן שהוא מעוטף ועומד ומ"מ לא לגמרי דמי ללולב דהתם מברך על נטילת לולב ומשנטל עברה כבר עיקר מצוה והתם בירו' פליגי מצות מאימתי מברך עליהן רבי יוחנן אמר עובר לעשייתן רב הונא אמר בשעת עשייתן:

הלוקח לולב מחבירו בשביעית. פירש בקונטרס דמעם הארץ מוקמי לה בגמרא ועם הארץ לגבי חבר לא קרי חבירו ועל חנם דחק דאשכחן בדוכתי טובא דקרי ליה חבירו דתנן בפ' הניזקין (גיטין סא. ושם) משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית ובפרק בכל מערבין (עירובין לב. ושם) האומר לחבירו צא ולקט לך תאנים מתאנתי אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי וקתני סיפא בד"א בעם הארץ ובשבת פרק שואל (דף קנ.) לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים ומוקי לה בחבירו נכרי:

וליתיב ליה. דמי האתרוג בהדיא מ"ט אין רשאי ללוקחו דאי משום דאסור לעשות סחורה בפירות שביעית לא חשיב סחורה אלא כי ההיא דמסכת שביעית פ"ז (מ"ג) לא יהא לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו לקח לעצמו והותיר מותר למכור פי' היינו לוקח היינו לוקט כדקתני סיפא אבל הוא לוקט ובהדיא קתני בתוספתא ולא יהא לוקט וכשמוכר בשוק הוא הלוקט עצמו אסור [דללקט] לאכלה אמר רחמנא ולא ללקט לסחורה דהיינו למכור אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו דלא חשיב סחורה כיון דהוא לא ליקטם ובירושל' אמרי' האחין מלקטין ואחד מוכר על ידיהן דעל ידי הבלעה מוכר שלו ושל חבירו א"ר יוסי בר בון ובלבד שלא יעשו פלטר פי' לא יהא מוכר בההוא אתרא כל שעה וסוחרי שביעית דתנן פ"ק דר"ה (דף כב. ושם) ופ' זה בורר (סנהדרין כד:) היינו כי האי גוונא ואפשר הקונה מחבירו כדי להרויח ולמכור ביוקר היינו נמי סחורה ובפ' ז' דשביעית (מ"ג) תנן שאין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות ולא בתרומות ולא בנבלות ולא בטרפו' ולא בשקצים ולא ברמשי' לא משכחת שיהו כולם שוים לענין סחורה אלא כי האי גוונא דבהדיא שרא רחמנא למכור כדכתיב או מכור לנכרי:

שאין מוסרין לעם הארץ דמי פירות שביעית. פי' הקונט' דהתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה שכל פירות שביעית חייבין להתבער בשביעית הן ודמיהן ולא יעשה בהן סחורתו להניע לאחר שביעית ולהעשיר וקשה דא"כ ליסתרו כל אותן דתנן במס' שביעית פ"ז (מ"ה) שיש להן שביעית ואין להם ביעור ובהדיא פריך בשמעתין אי הכי לולב אין לו ביעור דמתקיים הוא וקא אסר למסור דמיו לע"ה אלא ה"ט דאיכא איסורי טובא שאין ע"ה נזהר לאסור לקנות בהן בהמה טמאה עבדי' וקרקעו' חלוק וטלית ומנעלי' ואין נותנין לא לבייר ולא לבלן ולא לספן ולא לספר דשביעית לאכילה ולשתיה ולסיכה ולא לשאר דברים ואסור לפרוע מהן חובו ואין מספר לדינים ולאיסורים שיש בפירות שביעית שצריך לנהוג בהן קדושת שביעית:

יותר ממזון שלש סעודות. משמע שיש בדמי אתרוג יותר ממזון שלש סעודות והא דתנן פ"ו דמעילה (דף כא.) נתן לו שתי פרוטות ואמר לו לך והבא לי אתרוג באחת ובאחת רמון התם באתרוג פסול דלא בעי ליה אלא לאכילה אבל הכא כשר והדר לברכה דמיו יקרים:

מעות הללו מחוללין על פירות שיש לי בביתי. פלוגתא היא בשמעתא דלנוטין במרובה (ב"ק סח: ושם) גבי כרם אם יכול לחלל מה שביד חבירו ולמאן דאסר קשה מה מועיל כאן וי"ל דהכא קנסא בעלמא הוא ודכוותה אשכחן פרק האיש מקדש (קדושין דף נה: ושם) דאין לוקחין בהמה טמאה ועבדים וקרקעות במעות מעשר שני ואם לקח יאכל כנגדם ומפרש התם קנסא:

בד"א

תלמוד בבלי <עוז והדר> - ט סוכה תלמוד בבלי עמוד מס 89 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

משנה וגמ' סוכה דף לט., תד"ה וליתיב

הקונה אתרוג שיש בו קדושת שביעית מעם הארץ [שאסור ליתן לו דמי שביעית שמא לא יתנהג בהם כדין], צריך לעשות כן באופן שמקבל האתרוג במתנה או בהבלעה, ר"ל שמשלם ביוקר בעד הלולב, וכולל בו שכר האתרוג. ובתוס' כתבו הטעם שאין בזה משום איסור סחורה, דמיירי שלא לקטן כדי למוכרן.

When acquiring a Shemitah Esrog from an am ha'aretz [who may not be given money that is subject to the laws of Shemitah because he may misuse them], one must either accept it as a gift, or "swallow" its payment into the price of the Lulav, i.e., the price of the lulav is raised to include the money for the esrog, and the esrog itself is given "for free". Tosafos explain the seller didn't pick the Esrog in order to sell it, thus avoiding the problem of commerce with Shemitah produce.

בלבד. ומין כך הלכה למעשה כדברי בית הלל: יטול על שלחנו. פת שכח ולא נטל לולב קודם תכילה, יפסיק סעודתו ויטול על שלחנו: **י** מי שהיה עבד או אשה או קטן וכו'. מי שאינו מייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתן, לכך נראין שאינה אחריו אלא במלה מה שהוא אומר: ותהי לו מארה. שלא למד: עונה **אחריו הללויה.** על כל דבר שהוא אומר, שכך היו רגילין לענות אחר מקרא את ההלל על כל דבר ודבר הללויה: **יא מקום שנהגו לכפול.** כל פסוק ופסוק מאודך ולמטה עד סוף הלל, כופלים, לפי שכל אותו הפרק מהודו לה' כי טוב עד אודך כי עניתני, הוא כפול במקרא, ומאודך ולמטה אינו כפול, לכך נהגו לכפול המקראות הללו: **לברך אחריו.** הכל כמנהג המדינה. אבל ברכת הלל לפניו מצוה היא ככל מקום ואינה תלויה במנהג: **הלוקח לולב מחברו.** עם הארץ: **בשביעית.** שעם הארץ מצוי על השביעית. ומכי דממי לולב יכול ליתן לו [כז] לפי שלולב עץ בעלמא הוא ואין בו קדושת שביעית, אמי אתרוג אינו יכול ליתן לו, שפירות שביעית צריכין להתעבר בשביעית הן ומיהן, הלכך צריך שיקח ממנו האתרוג בפחות ולא יתן לו דמיו, שמא לא יבערם עם הארץ בקדושת שביעית: **יב במקדש שבעה.** כדדרשינן לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, ולא בגבולין שבעת ימים: בירושלים שאף היא בגבולים לענין זה: **ושיהא יום הנף.** של עומר, דהיינו יום שאחר עשר בניסן: כולו **אסור.** ובזמן שבית המקדש קיים משקריב העומר היו מולכים מדם בו ביום, לכתיב (ויקרא כג) עד העיאכם. וכשאבד בית המקדש מותר מן התורה משהאיר המזרח, דאמרינן בכתוב אחד לומר (שם) עד עצם היום הזה, דמשמע משהאיר המזרח, וכתוב אחד לומר על העיאכם, הא כיצד, בזמן דאיכא עומר על העיאכם, בזמן דליכא עומר על עצם היום. ומאחר דבן יותן בן זכאי עליהם כל היום, משום מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו משהאיר המזרח השתא נמי ניכול: **יג יום טוב ראשון וכו'.** דאמרינן לקמן דמצות לולב דומה את השבת ביום טוב דאמר, ולפיכך היו מולכין אם לוליסם מערב שבת: **אין אדם יוצא וכו'.** לכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון, לכם משלכם. [כז] ואם נתנו לו מבעו במתנה לפילוי על מנת להחזיר שמה מתנה, ונוטלו ויוצא בו ואחר כך מחזירו. ואם לא החזירו מגלגל מלתא למפרע דנמול היה בידו מעיקרא ולא יצא בו ידי חובתו: **יד פטור מפני שהוציאו ברשות.** וכגון שלא יצא בו ידי חובת נטילה בשעה שהוציאו. אבל יצא בו ידי חובת נטילה קודם שהוציאו חייב, אלא טריך מהשתא במנוה לעשותה, והיכי משכחת לה יצא בו ידי חובת נטילה קודם שהוציאו דהא מלמגבהיה נפק ליה, משכחת לה כגון שהפקו, שכל המצות כולן אין נקיטה. והלכה כרי יוסי: **טו מקבלת אשה.** את הלולב, ולא אמרינן דמטלטלא מילי לא מזי לה: **ומחזרת למים.** שלא ישמוטו: **בשבת מחזירים.** שהרי מהם לולבין, והן לא נעגעו אלא באגא ה' הושיעה נא. מי שבא בדרך ולא היה בידו לולב ליטול, לכשיכנס לביתו יטול על שלחנו. לא נטל שחרית, יטול בין הערבים, שכל היום כשר ללולב: **י** מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו, עונה אחריהן מה שהן אומרין, ותהי לו מאירה. אם היה גדול מקרא אותו, עונה אחריו הללויה: **יא** מקום שנהגו לכפול, יכפול, לפשוט, יפשוט. לברך אחריו, יברך אחריו. הכל כמנהג המדינה. הלוקח לולב מחבירו בשביעית, נותן לו אתרוג במתנה, לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית: **יב** בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה, ובמדינה יום אחד. משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה, זכר למקדש. ושיהא יום הנף כולו אסור: **יג** יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, כל העם מוליכין את לולביהן לבית הכנסת. למחרת משכימין ובאין, כל אחד ואחד מכיר את שלו, ונוטלו. מפני שאמרו חכמים, אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חבירו. ושאר ימות החג, אדם יוצא ידי חובתו בלולבו של חבירו: **יד** רבי יוסי אומר, יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים, פטור, מפני שהוציאו ברשות: **טו** מקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה ומחזירתו למים בשבת. רבי יהודה אומר, בשבת מחזירין,

יא. מקום שנהגו לכפול יכפול לפשוט יפשוט וכו'. לכפול הוא שיקרא מאודך כי עיתני עד סוף ההלל כל מלה ומלה שני פעמים. לפשוט הוא שיקרא כל מלה פעם אחת כמו שקורין כל ההלל. והכרכה על קריאת ההלל קודם קריאתו תובה בכל מקום, ואין הדבר הולך אחר המנהג. שלא למד: עונה אחריו הללויה. על כל דבר שהוא אומר, שכך היו רגילין לענות אחר מקרא את ההלל על כל דבר ודבר הללויה: **יא מקום שנהגו לכפול.** כל פסוק ופסוק מאודך ולמטה עד סוף הלל, כופלים, לפי שכל אותו הפרק מהודו לה' כי טוב עד אודך כי עניתני, הוא כפול במקרא, ומאודך ולמטה אינו כפול, לכך נהגו לכפול המקראות הללו: **לברך אחריו.** הכל כמנהג המדינה. אבל ברכת הלל לפניו מצוה היא ככל מקום ואינה תלויה במנהג: **הלוקח לולב מחברו.** עם הארץ: **בשביעית.** שעם הארץ מצוי על השביעית. ומכי דממי לולב יכול ליתן לו [כז] לפי שלולב עץ בעלמא הוא ואין בו קדושת שביעית, אמי אתרוג אינו יכול ליתן לו, שפירות שביעית צריכין להתעבר בשביעית הן ומיהן, הלכך צריך שיקח ממנו האתרוג בפחות ולא יתן לו דמיו, שמא לא יבערם עם הארץ בקדושת שביעית: **יב במקדש שבעה.** כדדרשינן לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, ולא בגבולין שבעת ימים: בירושלים שאף היא בגבולים לענין זה: **ושיהא יום הנף.** של עומר, דהיינו יום שאחר עשר בניסן: כולו **אסור.** ובזמן שבית המקדש קיים משקריב העומר היו מולכים מדם בו ביום, לכתיב (ויקרא כג) עד העיאכם. וכשאבד בית המקדש מותר מן התורה משהאיר המזרח, דאמרינן בכתוב אחד לומר (שם) עד עצם היום הזה, דמשמע משהאיר המזרח, וכתוב אחד לומר על העיאכם, הא כיצד, בזמן דאיכא עומר על העיאכם, בזמן דליכא עומר על עצם היום. ומאחר דבן יותן בן זכאי עליהם כל היום, משום מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו משהאיר המזרח השתא נמי ניכול: **יג יום טוב ראשון וכו'.** דאמרינן לקמן דמצות לולב דומה את השבת ביום טוב דאמר, ולפיכך היו מולכין אם לוליסם מערב שבת: **אין אדם יוצא וכו'.** לכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון, לכם משלכם. [כז] ואם נתנו לו מבעו במתנה לפילוי על מנת להחזיר שמה מתנה, ונוטלו ויוצא בו ואחר כך מחזירו. ואם לא החזירו מגלגל מלתא למפרע דנמול היה בידו מעיקרא ולא יצא בו ידי חובתו: **יד פטור מפני שהוציאו ברשות.** וכגון שלא יצא בו ידי חובת נטילה בשעה שהוציאו. אבל יצא בו ידי חובת נטילה קודם שהוציאו חייב, אלא טריך מהשתא במנוה לעשותה, והיכי משכחת לה יצא בו ידי חובת נטילה קודם שהוציאו דהא מלמגבהיה נפק ליה, משכחת לה כגון שהפקו, שכל המצות כולן אין נקיטה. והלכה כרי יוסי: **טו מקבלת אשה.** את הלולב, ולא אמרינן דמטלטלא מילי לא מזי לה: **ומחזרת למים.** שלא ישמוטו: **בשבת מחזירים.** שהרי מהם

תוספות חדשים

[כז] **ואם נתנו לו במתנה אפילו על מנת להחזיר שמה מתנה כו' עב"ל.** וכ"פ בפ"ע סימן תרכ"ה בפסקיו ד' ופס לה מהזירו לא יצא אפילו נתן לו את דמיו. ואפי' נתנם מידו וכן אם מהזירו למחר זמן מצותו לא יצא. ואם נתנו לו סתם הוי כאילו אמר לו ע"מ כו' בשלמן לו אחר ואם אמר לו ע"מ שמהזירו ולא אמר לו אפילו מהזירו למחר זמן מצותו יצא. מ"מ סימן רמ"ח ס"ק ט"ו. ובזוה רשאין לנקוט קודם שיוצא בו, אם ס"ו. ולכ הדינין הללו ה"ה בתמרוג:

תוספות רעק"א

[כז] **לפי שלולב עץ בעלמא הוא.** לכאורה דברי הרע"ב ממוהים להמעיין בסוגיין דנראה דלולב יש בו קדושת שביעית כיון דהנאתו ומשורו סיום ואינו דומה לאתר עליס לעומדים להסקה. אלא דהכי מייבי דהתנטה היה בשעת ומ"ש אין לולב בשלוב משום שביעית דאילנין בחילין אתר תנטה. אבל בתמרוג אילנין אתר לקיטה (ומתניתי' דהכא פליגי על מתני' דפ"ב מ"ו דבכורים) אתר"כ מצאתי בעזה"י שעמד הוא גם בפוס תמרים עיי"ש:

[כח] **מסקינן דהכא בגבולין מיירי כו' בזמן שבהמ"ק קיים.** ולפ"ז ק"ק קיפא דאתר ומנ'. ואולי ימוק אתא אלולבי של תביו. דזמן

פירוש המשניות להרמב"ם, סוכה פ"ג מי"א

רק באתרוג יש קדושת שביעית ולא בלולב כי הוא דומה לעצים שאין קדושת שביעית חלה עליהם. וע"ע בתוס' רעק"א על הגליון.

Of the four minim, only the Esrog is subject to the laws of Shemitta, because the others are akin to wood, not produce.

רק מהפסק דבין רבה למבורך, איברא דאם נאמר דהם גרסו כאן בגמ' שלא יפסיק בין שמי' לרבה הי' מיושב דברי מהרש"א דלעיל [דא"כ שפיר הוי הזכרת השם לבטלה] ודו"ק אבל עיקר נ"ל כמ"ש:

דף ל"ט בגמ' אמר אביי כו' אבל לפניו מצוה לברך דאר"י א"ש כל המצות כו' וכן הוא במגילה, וקשה לי מאי ראי' מדר"י א"ש די"ל דדוקא במצוה במעשה תיקנו ברכה לפני' אבל בהלל דהוי רק שבח לא שייך ברכה לפניו כמו ק"ש ותפלה [ובהמ"ז] והגדה דיצ"מ בפסח דלא תיקנו ברכה לפניהם וגם בברכת הנהנין דהוי מצוה לא תיקנו ברכה לפני', ונהי דמצינו נמי ברכה בתורה וגם באמת בהלל מברכין אבל עכ"פ מדר"י א"ש אין ראי' לזה די"ל דאיהו מיירי במצות במעשה, ותו דר"י א"ש לא בא ללמדינו חיוב ברכות כלל אלא דבכל המצות שיש עליהן ברכה קאמר דמברך קודם המעשה אבל שפיר יוכל להיות מצות בלי ברכה לפני' וצ"ע:

שם בגמ' מבליע לי' דמי אתרוג בלולב, פי' רש"י עד שיתן לו האתרוג במתנה משמע דצריך שיקנה לו הע"ה בפי' האתרוג במתנה, אבל מלשון הרמב"ם (פ"ח מה' שמיטה) משמע דגם בסתם שמשלם לו בעד הכל מהני, ואם דעת הלוקח ליתן כל המעות בעד הלולב ולא על האתרוג לא נחשב התשלומין דמי פירות שביעית ומ"מ גזל לא הוי דמה נ"מ להע"ה כיון שמשלם לו כפי רצונו וכ"מ סתימת לשון הגמ':

שם בגמ' וליתיב לי' בהדיא, יל"ד למה לא הקשו כן מיד על המשנה, וי"ל דהמ"ל טעמא דמתני' משום דהוי סחורה כמו שהאריכו התוס' בזה ומפרשי דמיירי בדליכא איסור סחורה כגון שלקט אותן לאכילה, ובס' כ"ת הקשה מנ"ל לאוקמא כן וכ"ל דהיכא דאיכא איסור סחורה אפי' בהבלעה אסור דסוף סוף נותן דמים בעבור פירות שביעית, ומ"ש התוס' בשם הירושלמי במבליע שלו בשל אחרים דמותר היינו דשל אחרים אינו בכלל סחורה אבל להבליע בסחורה המותרת י"ל דאסור ולכך מקשה הגמ' וליתיב לי' [לבתר דא"ר הונא דבהבלעה שרי] דכיון דמותר בהבלעה ע"כ לא איירי באיסור סחורה כנ"ל:

בתוס' ד"ה יותר כו' והדר לברכה ודמיו יקרים, בס' פ"י כ' לתמוה על התוס' דמה דמרבה בדמים בשביל המצוה אין על זה תוספת דמים דין פירות שביעית, אך באמת סברת התוס' ברורה דסוף סוף כל המעות הניתן בעבור הפירות חל עליהם דין פ"ש וז"ב ופשוט, אכן ברמב"ם נראה דמפרש דכיון דאתרוג הוא מפירות הנשמרים לכך בסתם אסור ליקח מע"ה אפי' כחלי איסר ולפי דבריו מייתי הגמ' כל הברייתא בשביל הסיפא דבמשומר אסור ומתני' נמי במשומר הוי כנ"ל, ואפשר דהתוס' בכאן אזלי בשיטת הר"ת דלקמן דבמשומר אסור כל האתרוג [וא"כ א"י לצאת בו כיון שאין בו היתר אכילה] וע"כ איירי הכא במופקר והקשו שפיר:

בד"ה מעות פלוגתא היא בשמעתא דצנועין במרובה כו', ולפ"ז הי' מיושב מה שהשמיט הרמב"ם דין זה כיון דהוא פוסק כר"י דגזל ול"נ הבעלים שניהם א"י להקדיש, אבל תמהני מאוד דמה ענין גזל להכא דהתם פליגי בגזלן דלית לי' קנין בהגזילה אם הבעלים יכולים להקדיש ולחלל אבל הכא דלגמרי נעשו המעות של המוכר לא מצינו בזה שום מחלוקת שיוכל הלוקח לחלל המעות שהם כבר של המוכר וצע"ג, [ודוחק לומר דכוונת התוס' כאן הוא לתירוצא דאביי התם דטעמא דצנועין היא משום תקנה] ובאמת בתוס' שם בב"ק (ס"ח:) משמע ג"כ דהכא לכו"ע א"י לחלל ולכן תי' שם שהי' תקנה בדבר ע"ש, וא"כ גם על הרמב"ם קשה למה השמיט דין זה וצ"ע, ועי' בס' כ"ת שהניח בצ"ע דברי התוס' בב"ק, ובאמת דבריהם שם נראים יותר דבלשון הברייתא משמע ודאי דהוא מדין חילול ובקידושין דקתני יאכל כנגדן א"ש לפרש מטעם קנם משא"כ הכא, וג"מ לדינא דאי נימא כמ"ש התוס' כאן דמשום קנם הוא א"כ בעבר וקנה אתרוג מע"ה י"ל דלא יצא דהוי מהב"ע [להפוס' דאפי' העבירה נעשה מכבר הוי מהב"ע] אבל אי מהני החילול הואיל וניתקן האיסור יוצא, גם מ"ש הכ"ת לדחות מ"ש התוס' שם בב"ק למה לא יוכל לחלל נטע רבעי של חבירו כיון דזכין לאדם שלא בפניו, משום דזכי' מטעם שליחות וכיון דהתם בעובדא דצנועין הגזלן א"י לחלל מצד עצמו שאינו שלו לא מהני שליחות, י"ל דכיון דהצנועין היו מוחלין להגזלן נעשה שלו ושוב יכול לחלל ממילא גם הבעלים יוכלו לחלל מטעם זכי' ושליחות:

ע"ב בגמ' בד"א בלוקח מן המופקר אבל בלוקח מן המשומר כו', לכאורה משמע מפי' רש"י דהא דמוסרין דמי שביעית בכדי שלש סעודות דוקא למי שאינו חשוד בודאי אבל בחשוד ודאי אין מוסרין לו כלל, אך לפ"ז קשה טובא חדא למה דוקא בלוקח מן המשומר אסור אפי' זה אינו משומר רק כל שהמוכר יש לו משומר ליתסר, ותו לקמן במשנה דהפיגם וכו' דנקחין מכל אדם משמע דמידי שאינו הפקר חשוד הוא בסתם וא"כ מה בכך דדבר הנקנה מופקר הלא כיון דבדבר חשוב חשוד הוא איך מוסרין לו דמי שביעית, לכן נראה דהם ב' עניינים דלמסור דמי פירות שביעית לע"ה לא אסרו אלא ביותר מג' סעודות אך גוף הפירות שהם בחזקת שאין נשמרין אסור לקנותן מע"ה כיון דאסור לסייע ידי עוברי עבירה וזה אפי' כחלי איסר אסור ולכן הפיגם ואיך דהם בחזקת מופקרין או שיודע שהפירות שקונה ממנו הם מופקרין מותר ליקח בכדי ג' סעודות וכ"מ מלשון הרע"ב במס' שביעית, אכן לפירש"י יל"ד דהו"ל לתנא להקדים הא דבד"א קודם לבבא אמצעי דאם מסר יאמר פירות הללו יהיו מחוללין כו' דגם בלקח מן המשומר שייך הא מילתא אבל לפי' התוס' א"ש כיון דמשומר אסור באכילה ליכא תקנתא דחילול, גם למ"ש התוס' לעיל דקנסא בעלמא הוא הכא א"ל לקנסו כיון דאסורין באכילה:

שם בגמ' אתרוג בתר לקיטה, עי' במהר"ם שהוכיח מכאן דאע"ג דאתרוג אילן הוא ור"ה שלו שבט לענין מעשר מ"מ לענין שמיטה ר"ה שלו תשרי, ובאמת מסתבר כן דהא דר"ה שבט לאילנות הוא רק להיות התחלת השנה של האילן לענין רבעי וכן לענין מעשר שני ועני דתלוי בשנותיו של המינים אבל שמיטה דר"ה שלו כולל לכל הדינים ור"ה לשמיטין תשרי ממילא גם לאילנות ר"ה תשרי, גם בס' כפ"ת כ' שהדברים פשוטים, אך ראה זה מצאתי בשל"ה בשער האותיות שכ' והנני מודיע להציל מהטעות המעיינים ברמב"ם בה' שביעית (פ"ד ה"ט) וז"ל בא' בתשרי ר"ה לשמיטה של תבואה וקטניות ופירות אילן שהגיעו לעונת המעשרות קודם ר"ה הרי אלו מותרין, האי ר"ה שבט הוא וכן מ"ש שם (ה' י"ג) פירות שביעית שיצאו למוצאי שביעית כו' ע"ש, והוא פלא גדולה מסברא ומגמרא דהכא דאי לענין שביעית נמי ר"ה שבט האי אתרוג אין בו דין שביעית דחג הסוכות קודם שבט הוא, ובפי' הרדב"ז על הרמב"ם כ' בהדיא כן דלענין שביעית ר"ה תשרי, שוב מצאתי בתו"כ (פ' בהר) דפירות שמיטה אסורין עד שבט א"כ מוכח כמ"ש בשל"ה דפירות שחנטו מן תשרי דשמיטה עד שבט דשמינית אסורין אכן ל"ל דהיא רק לחומרא אבל פירות שחנטו מתשרי דשביעית עד שבט של שביעית ג"כ אסורין ובזה יתישב סוגיא דהכא, אח"כ מצאתי בפי' התו"כ להר"ש משאנץ שכ"כ בהדיא, ולפ"ז דברי השל"ה ניחא בחדא ומוקשים בחדא דב' החומרות איכא באילנות לענין שמיטה, ובזה

Sfas Emes suggests that the method of havla'a, absorbing the payment into another object, is only effective to ensure the money doesn't become subjected to the laws of Shemitta. However, it does not avoid the prohibition of commerce with Shemitah produce where it is applicable.

שפת אמת סוכה דף לט.
מדברי התוספות יש לדייק שהבלעה אינה מועילה לאיסור סחורה, ורק מועילה לדין דמי שביעית.

מותר: יב אין מוכרין ואין לוקחין מן (מא) **הכותי ומן הנכרי פירות שביעית;** (מב) **אחרים אומרים: מוכרין לכותי עד ארבע אסרות: יג הלוקח מן הנחתום** (מג) **ככר בפונדיון ואמר לו שאלקט ירקות שדה ואביא לך מותר,** [מ] **ר׳ יהודה ור׳ נחמיה** (מד) **אוסרין: יד חמשה שהיו מלקטין ירק** [נ] **לא יהא אחד מוכר לכולם, אלא אחד** (מה) **מהן מוכר שלו ושלהן. חמשה אחין שהיו מלקטין ירק — אחד** (מו) **מוכר על ידי כולן, ובלבד שלא יעשוהו פלטר: טו חנוני שהיה** [ו] **[מבשל] ירק של שביעית** [ס] **לא יהא מחשב שכרו מירק,** (מז) **אלא מחשב הוא מיין ומשמן שכר בטלה:**

הגהות הגר״א

ו מגדל.

(מא) בכי״ע: הגוי ומן הכותי בפאת השלחן כתוב שיש כאן גירסא מן הכותי ומן הכותי. (מב) בכי״ע: וחכמים אומרים. (מג) בכי״ע: מכבר בפונדיין שאלקט. (מד) בכי״ע: אומרים חמשה וכו׳. (מה) בכי״ע ליתא תיבה זו. (מו) בכי״ע: מוכר כולן ובלבד שעשאו פלטר. (מז) בכי״ע: אבל מחשב מיין.

באורים

דביותר חייסינן שמא יוציאם שלא לצורך אכילה, אבל דבר שאינו מתקיים לימים רבים ודאי דאוכלו מיד: **יב מן הכותי ומן הנכרי.** האי תנא סבר כותים גרי אריות הם והוי כנכרים ולכן אין מוכרים להם משום דאסור להאכיל פירות שביעית לנכרים כמו דתני לעיל בפ״ה הי״ד. ומהאי טעמא גם אין לוקחים מהם, משום שהדמים שנותן להם נתפסים בקדושת שביעית, ואף דמציל מהם הפירות ״שב ואל תעשה עדיף״: **מוכרין לכותי.** ד״אחרים״ סברי דכותים יש להם דין גרים. ומפני דהוי כישראלים תשודים על פירות שביעית אין מוסרים להם הרבה פירות שביעית, ומוכרים לכותי רק עד ארבע איסרות: **עד ארבע אסרות.** ולא עד בכלל והיינו מזון ג׳ סעודות כמו בחשוד דלעיל וככר בפונדיון הוא שתי סעודות ופונדיון הוא שתי איסרות: **יג בפונדיון.** כשמוכרים מוכרים אותו בפונדיון, אבל הוא לקח ממנו סתם לא קצב לו דמים: **ירקות שדה.** הגדלים מאליהם, דירקות גינה אסורים משום ספיחים: **מותר.** פירש הר״ש מירושלמי לפי שירקות השדה מצויים הם אינם נחשבים לנחתום תשלומין לככר והוה כאלו אינו משלם לו כלום ומתנת־חנם יהבי זה לזה, אבל אם לקח ממנו בסתם בהקפה כדרך המוכרים בחנות ועל מנת ליתן דמיה אחר כך אסור (עיין בפ״ח משנה ד׳): **אוסרין.** לפי שאין ירקות שדה מצויים ונחשבים לנחתום לתשלומין בדמי ככרו ונמצא פורע חובו מפירות שביעית, והתורה אמרה ״לאכלה״ ולא לסחורה: **יד שהיו מלקטין ירק.** בשותפות: **לא יהא אחד מוכר לכולם.** משום דאין חלק חברו מבורר והוה הכל כשלו ואסור כמו ששנינו במשנה ג׳ פ״ז דאין הלוקט רשאי למכור בעצמו: **מוכר שלו ושלהן.** אם הוא ליקט לעצמו וחברו ליקט לעצמו מותר למכור אף שלו בהבלעה בשל חברו כדאמרינן בכהאי גוונא בסוכה דף ל״ט דמבליע דמי אתרוג בלולב: **חמשה אחין שהיו מלקטין.** כל אחד מהם ליקט בפני עצמו: **אחד מוכר על ידי כולן.** ומוכר את שלו בהבלעה בשל אחיו וקמ״ל דאע״פ שהם אחים ונראים כשותפים והוה אמינא דדמיא לרישא ואסור, אפ״ה שרי הואיל וכל אחד מהם ליקט לעצמו: **שלא יעשוהו פלטר.** שרגיל למכור בכל שנה ואיכא מאן דאמר שרגיל למכור בכל שעה דהוה כסותר שביעית ועיין בירושלמי: **טו מירק.** שביעית, שישתכר גם מהירק, דאסור להשתכר בפירות שביעית, אלא מחשב שכרו יותר על היין והשמן שאינם של שביעית המעורב בפירות ושכר בטלה מותר ליטול:

חדושים

פרק ו יב אין מוכרין ואין לוקחין מן הכותי ומן הנכרי פירות שביעית. לכאורה משמע מהכא שאין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מקדושת שביעית. והפירות שגדלו בשדהו בשביעית יש עליהם קדושת שביעית, והיינו דקתני הכא ״אין לוקחין מן הנכרי פירות שביעית״?

אבל באמת העיקר דתני הכא היינו שאין לוקחין מנכרי פירות שביעית, הואיל שהדמים שנותן להם נתפסים בקדושת שביעית, והנכרי לא ינהוג באותם דמים קדושת שביעית. אף כי שמציל מהם הפירות שיש עליהם קדושת שביעית, והדמים תחול עליהם קדושת שביעית בהגיעם ליד הנכרי. שפרי ראשון הכל מודים ״דרך מקח ולא דרך חלול״ (סוכה דף מ׳ ע״ב) שב ועל תעשה עדיף, אמנם לא מיירי הכא כלל באיזה אופן יש להנכרי פירות שביעית, והדין דקתני הכא בתוספתא מצי מיירי שהנכרי לקטם משדה ישראל. א״נ שנקט שדה בגזלנותא וזרעה בשביעית ובגזלנותא כולי עלמא מודים שאין קנין לעכו״ם בארץ ישראל להפקיע מקדושת שביעית.

יג שאלקט ירקות שדה ואביא לך מותר. עיין בבאורים שכתבנו בשם הר״ש טעמא דמילתא לפי שירקות שדה מצויים ואינם נחשבים לנחתום לתשלומין לככר, ומתנת חנם יהבי זה לזה, אבל בלאו הכי ס״ל דחילוף פירות בפירות נמי סחורה הוה ואסור, ואין להקשות מהא ששנינו במשנה ה׳ פ״ח ״אבל נותן הוא לבייר לשתות״ הרי משמע דחילוף פירות בפירות מותר, דשאני הכא דעדיין אין הירקות בידו ומיחזי כמו שלוקח ממנו הכבר באמנה ואח״כ משלם לו החוב מפירות שביעית ולכן צריכים לטעמא ״לפי שירקות שדה מצויים״ ומתנה הם דיהבי זה לזה.

אבל הרמב״ם בפירושו למשנה ד׳ כתב דלהכי מותר משום דהתמורה בפירות שביעית מותר ולדעתו הירקות הם תמורת הכבר, ולכן כתב בפ״ו מהל׳ שמיטה ויובל הי״ז דאותו הכבר הרי הוא כפירות שביעית (אך הרמב״ם בהעתקתו האי דינא הוסף תיבת ״בו״ וכתב ״אביא לך בו״, ולשון ״בו״ משמע ודאי חילוף

חזון יחזקאל <תוספתא> עמוד מס 286 זרעים אברמסקי, יחזקאל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

A shopkeeper may sell a dish that includes Shemitah produce by raising the price of the other ingredients to include the price of the produce. *Maharil Diskin proves from here that havla'a is sufficient to avoid the problem of commerce with Shemitah produce.*

תוספתא שביעית פ"ו הט"ו

מותר לחנוני למכור תבשיל שיש בו ירק של שביעית, ולהבליע את שכר הירק בתוך שאר הדברים שבתוך התבשיל. *בשו"ת מהרי"ל דיסקין הביא ראי' מכאן שמועילה הבלעה גם לגבי איסור סחורה, ודלא כהשפת אמת.*

פרק י"ז

איסור סחורה

ליתר עיון

א. אסור לעשות סחורה בפירות שביעית שנא' והיתה שבת הארץ לכם לאכלה - ולא לסחורה, והוא איסור עשה[1]. והחמירו חז"ל מאד באבקה של שביעית ואמרו דהמזלזל באיסור זה סוף שמוכר כל רכושו[2].

ב. עיקר גדר איסור סחורה הוא ללקט על מנת למכור בשוק כדרך הסוחרים, וכן הקונה בזול על מנת למכור ביוקר אסור אע"פ שלא לקט בעצמו[3], אך אם קנה לעצמו והותיר מותר למכור[4]. [וי"א שבליקט לעצמו אף אם בנו ובן בתו לוקח ממנו ומוכר חשוב כהמלקט בעצמו והותיר ומותר[5]].

י"א שאם אינו אלא כמות מועטת [כשיעור ג' סעודות] מותר אף לקנות על מנת למכור, ומשתמש בדמים לצורך אכילה[6], כדלהלן.

ג. במה דברים אמורים שאסור בליקטן ע"מ למכור דוקא כשמוכר בעצמו אבל ע"י אחר שמוכר בשבילו מותר אף כשליקט על מנת למכור, לפיכך הוא לוקט ואחר מוכר על ידו, ואף בנו ובן בתו הגדולים אם אינם סמוכים על שולחנו חשוב כאחר [ויש מחמירין בזה, וכן דעת הגר"א][7]. ודוקא כשהאחר אינו מוכר לצורך סחורה, כגון שעושה לצורך המלקט ומקבל שכר כפועל, אבל אסור ליקח בזול על מנת למכור ביוקר אע"פ שהוא לא ליקטן[8]. וכשאינו מוכר בשוק אם מותר למלקט למוכרן ראה במקורות*[8].

ד. אף במקום שהותר למכור לא ימכור בשוק במקום שמוכר כל השנה שלא יהא נראה כסוחר בפירות שביעית[9], וכן צריך ליקח בדמים שמקבל אוכל ויאכלנו בקדושת שביעית[10].

ה. מדה ומשקל - כשמוכר פירות שביעית לא ימכור במדה משקל ומנין אלא באומד שלא יבוא למכור ביוקר, וגם שיהא היכר שהם פירות שביעית[11]. ואף אין להכין חבילות של מנין או מדה או משקל מסויים, וכן כל שיש בו מידה קבועה או שק מסויים שהרי זה כמוכר במדה[12]. [אף אם מודד מנין החבילות באומד[13]].

אף במקום שמביאים פירות מחוץ לארץ יש להקפיד בזה, לפי שאין ניכר ההבדל בינם לפירות הארץ ויבואו לעשות כן אף בפירות שביעית[14]. וכל זה כשרוב הפירות שבעיר שממין זה יש בהם קדושת שביעית אך אם רוב הפירות שבעיר מיובאים מחו"ל או משנת שישית מוכר כדרכו[15]. לפיכך אף בירקות שאין בהם קדו"ש הנכנסים ממקומות שדינם כחו"ל, אם רוב הפירות הנמכרים יש בהם קדושת שביעית יש להקפיד בזה, אף שהם של גוים למנהג הישוב החדש שנוהגים בהם קדושת שביעית, וראה במקורות, אך הנוהגים להקל בקדו"ש בשל גוים אין צריך להקפיד כלל בירקות[16].

ו. כתב שליחות - כשמוכרים ע"י כתב שליחות והמוכר אינו אלא שליח ועדת השמיטה והקונים, ומשלמים לו רק עבור הטורח וההוצאות, אזי מותר לשקול ולמדוד שאינו אלא כחלוקת שותפות[17], וראה במקורות שצריך לזה כתב שליחות אמיתי ולא שיהא כעין הערמה והבלעה בטורח.

וכן המוכרים בהבלעה, לסוברים שהבלעה במין אחר [ולא בטורח] מתרת איסור סחורה [ראה בסמוך] נראה שמותר לשקול ולמדוד, כיון שמפרש שאת הפירות שביעית נותן במתנה, ואינו אלא כמודד מתנת חבירו[18].

ז. מכירה בהבלעה - המוכר בהבלעה, דהיינו שמפרש שהפירות במתנה והדמים עבור המוצרים שאין בהם קדושת שביעית, אין בו משום סחורה כשההבלעה אינה ניכרת[19] שאין זה סוחר שביעית כשעיקר התעסקותו בדבר אחר[20], ויש אומרים שלא הותר הבלעה אלא לענין מסירת דמי שביעית אך לא לאיסור סחורה. והמנהג בירושלים להקל וראה במקורות[21]. ומ"מ אין מועלת הבלעה אלא במין אחד אגב מין אחר אבל אין מועיל הבלעה בטורח[22].

ח. חנוני המבשל ירקות שביעית כגון במסעדה, לא יחשב שכרו על הירק אלא על השמן ושאר דברים שמערב בהם שאין בהם קדושת שביעית, ולכן בחתונות וכדו' ישלם הדמים לא על הפירות שביעית אלא יש לחשב התשלום על שאר הדברים ועל המקום, ויקח דמי הפירות שביעית בהבלעה[23] [למתירין כנ"ל].

ט. איסור סחורה הוא על המוכר ואינו על הלוקח כשלוקח הפירות על מנת לאכלה [ולא לתשמיש אחר כגון לקידושין] לפיכך במקום שיש למוכר על מי לסמוך כהוראת רבותיו שבאותו המקום מותר הלוקח ליקח ממנו שאין בזה משום ולפני עור[24], [די"א שאף בפירות נכרים שיש בהם קדושת שביעית אין בהם איסור סחורה]. אך במקום שאין לו על מי לסמוך כגון המוכר פירות נכרים בישוב החדש ששם נוהגין איסור בפירות נכרים ואף לענין איסור סחורה אסור אף הלוקח לקנות אצלו משום מסייע[25].

י. אין פורעין חוב מדמי שביעית שגם זה בכלל סחורה [ואם

ליתר עיון: ספר משמרת השביעית פרק י"ז
הלכה למעשה מכירת פירות שביעית בלי איסור סחורה.

Further Iyun: The sefer Mishmeres Hashvi'is provides a synopsis of the laws regarding the sale of Shemitah produce.

בא חוב זה מחמת פירות שביעית שלקחם בהקפה ראה במקורות][26]. ואף אם לקח לעצמו והותיר לא יפרע בהם חובו לפי שמשמש בהם שימוש אחר שאינו לאכילה כדרכה[27].

יא. הקונה דבר מאכל ופסק שיתן תמורתם פירות שביעית מותר לשלם מפירות שביעית, ואם לא פסק שישלם מהם אסור ליתן תמורתם מפירות שביעית דהרי זה כפורע חובו בהן[28].

יב. אין משלמין מפירות שביעית [או דמי שביעית] שכר לפועלים ולמרחץ וכדומה, אך יכול להתנות שנותן לו אותם מתנת חינם והפועל יאמר שעובד אצלו בחינם, או שמשתמש במרחץ בחנם ואף שהוא הערמה הניכרת מותר[29].

יג. מותר ליתן מתנות מפירות שביעית אך אין משלמין מפירות שביעית או דמיהן תגמולין ולא שושבינות[30]. ומותר לשלוח מנות פירות שביעית, אך אין להחזיר למי ששלח לו [ויש מתירין אף בזה כשעושה לשם אחוה ורעות][31]. אך עושין בהם גמילות חסד כגון משלוח מנות לעניים, וצריך להודיע שהוא מפירות שביעית[32].

יד. שכיר שמזונותיו עליו מותר ליתן לו פירות שביעית בשכרו שהרי הוא כאנשי ביתו[33].

טו. כשמוכר פירות שביעית מותר לקבל תמורתם רק דברי מאכל [ואף מים לשתיה] או דמים והם נתפסים בקדושת שביעית [ובדמים קונה אוכלים ואוכלם בקדושת שביעית], אך לא יקבל תמורתם דברים שאין נתפסים בקדושה ככלים בגדים ובהמה טמאה, דהוי כסוחר בפירות שביעית שלא לאכלה[34]. ומכל מקום מותר ליתן פירות שביעית במתנה אף שאין נכנס דבר תמורתם [וכן לענין הקפה ראה במקורות][35].

טז. אין מוכרים אוכלים ולקבל תמורתם אוכלי בהמה, ואף לא אוכלי בהמה כדי ליקח אוכלי בהמה אחרת [שאין ראויין לראשונה][36].

יז. מי שעיקר מסחרו בפירות שביעית פסול לעדות וכבר הזהירו חז"ל בחומר איסור אבקה של שביעית[37].

יח. החשוד לזרוע בשביעית או לעשות סחורה בפירות שביעית או לשמור פירותיו ולמכור מהן אסור ליקח ממנו כל דבר שיש עליו זיקת שביעית כגון פשתן [שהגרעינים שבו יש להן קדו"ש] ואע"פ שאין בו קדושת שביעית ואפי' פירות שחזקתן מן ההפקר ואין חשובים אסור[38], אבל אם קיבל ממנו במתנה מותר שאין שם חשש איסור ספיחין או משומר, וכתב בחזו"א דמותר ליקח מן החשוד פירות שהם ודאי מחו"ל או משנת ששית, אבל כשאין ידוע בודאי אע"פ שיש רוב היתר אסור לקנות ממנו[39].

עמוד מס 247 משמרת השביעית קארפ, משה מרדכי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

(יח) דמי (יט) שביעית: ג (כ) * כשמוכרין פירות שביעית אין מוכרין אותן (כא) לא במדה

דרך אמונה

אוצר ההכמה

אוכלין ואוכלן בקדו"ש והדמים הבאים מפירות שביעית החליפו קדושתן על הפירות. (לו) אם אין להלוקט לוקחין מותר לו למסרן לחנוני שימכור לו בשליחותו ויקצוב לו שכרו כפועל אבל לא ימכרם לחנוני ע"מ למכור כי החנוני אסור לו ליקח ע"מ למכור, וכשמוכר הלוקט עצמו או שמסרם לחנוני למכור אסור למכור בשוק במקום שמוכר כל השנה וכן אסור למכור בחנות שמוכר כל השנה וכנ"ל סקי"א אלא מוכר בבית או בחצר ובסימטא: (יח) דמי שביעית. כתב מרן (לז) החנונים שומרי תורה צריכין לדעת כי בשביעית א"א להם לנהל עסקיהם במסחר הפירות והירקות וצריכין לבקש פרנסתן ממקום אחר ואם אפשר להן להמציא פירות וירקות מחו"ל שכרן כפול מן השמים. והתקין מרן חנות (או חנויות) שמיטה בשליחות דהיינו שהחנוני אינו אלא שליח לקנות הפירות עבור הקונה וכל האחריות על הקונה והחנוני אינו מקבל אלא ההוצאות שעלו לו הפירות ושכר טירחא כמה שקצבו לו עבור השליחות. (לח) וזה נוסח שטר הסכם שסידר מרן ז"ל בין החנוני לבין סיטונאי המספק את הסחורה. הסכם בין מר (סיטונאי) בתור צד א' ובין מר (חנוני) בתור צד ב' הוסכם כדלהלן. א) צד ב' עושה את צד א' לשלוחו כדי לקחת בשבילו מערבים פירות וירקות ויתר צרכי אוכל לפי דרישת צד ב' וצד א' מקבל עליו את האחריות הזאת. ב) צד א' מקבל מצד ב' מלבד הסכום שצד א' ישלם בעד הדברים הללו כך וכך אחוז הסכום הזה בתור שכר טירחה וגם את כל ההוצאות שיעלו לו בקשר עם השליחות הזאת. ג) צד א' מתחייב לקחת בשביל צד ב' את הדברים הנ"ל רק מערבים ורק מהדברים שגדלו ע"י גוים ובקרקע של גוים. ד) תוקף ההסכם הזה הוא מיום ג' תשרי תש"ה עד יום ביטולו ע"י א' מהצדדים לפי הודעה בכתב לצד אחר ובזה באנו על החתום ביום פלוני צד א' צד ב'. (לט) נוסח הסכם בין החנוני והצרכן. הסכם בין הא' (החנוני) הנקרא להלן צד א' ובין הח"מ הנקרא צד ב'. א) צד ב' ממנה את צד א' שליח לקנות את כל הירקות שיש להם זיקת שביעית עבורם באופן שיהיו מותרים במוחלט ע"פ ההלכה המבוארת בס' שמיטת קרקעות בכל משך שנת השביעית. ב) צד ב' מתרצה להיות שלוחם לכל זה. ג) מעתה כל מה שיקח צד א' את הירקות ואת הצמחים ואת הפירות עבורם הוא בשליחות הנזכרת והפירות והירקות הם ברשותם של צד ב' ובאחריותם. ד) צד א' קובע שכר טרחתו ושכר המקום כך וכך. ה) אם יופסדו מן הפירות הנלקחים ברשות צד א' אז ההפסד על צד ב' ורשאי צד א' להוסיף על מחיר הפירות לפי החשבון של ההפסד מן הפירות שנפסדו. ו) צד ב' נותן נאמנות לצד א' בכל הנ"ל. כמו כן הי' צריך החנוני להתחייב כדלהלן. כל הירקות והפירות הקדושים בקדושת שביעית נלקחים מראש עבור הלקוחות ואיני רק שליח שלהם בקניית הפירות כפי ההסכם שביינינו. כל לוקח שמשך את הפירות הרי הפירות שלו ואי אפשר לו לבטל את המקח בשביל העדר התשלומים על אחר והדמים הם חוב בידו. תקנות החנות הזאת לשנת שמיטה. א) בחנות הזאת נמצאים רק פירות וירקות ושאר צרכי אוכל שהי' אפשר להשיג בלי להכשל או להכשיל באיסורי שביעית כפי שהם מבוארים בס' שמיטת קרקעות. ב) החנוני הביא את הדברים הנ"ל בשביל לקוחותיו שעשו אותו שליח להשיג את הדברים הללו, והכסף שהוא מקבל מהם מלבד הסכום שהוא בעצמו שלם בעד הדברים הללו הנו רק שכר טרחה וההוצאות שעלו לו בקשר עם השליחות הזאת. ג) כל מי שלוקח פירות ירקות ויתר צרכי אוכל בחנות הזאת (מ) בין שהוא חתם על כתב שליחות או לא לוקח אותם באופן המבואר בסעיף ב' דלעיל: (יט) שביעית. שנינו (מא) בתוספתא בראשונה היו שלוחי ב"ד יושבין (נ"א מחזרין וכ"ה בר"ש ורמב"ן) על פתחי עיירות כל מי שמביא פירות בתוך ידו נוטלין אותן ממנו ונותנין לו מהן מזון שלש סעודות והשאר מכניסין אותו לאוצר שבעיר הגיע זמן תאנים שלוחי ב"ד שוכרין פועלים ועודרים (גי' הגר"א ואורין פי' מלקטין וגם להגי' עודרים הוא לשון לקיטה כמ"ש בב"מ פ"ט ב' פועלים שהיו עודרים בתאנים וגודרים בתמרים כו' פירש"י עודרין מוסקין בוצרין גודרין כולם לשון לקיטה הן לכל מין ומין) ועושים אותן דבילה וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן באוצר שבעיר הגיע זמן ענבים שלוחי ב"ד שוכרין פועלין ובוצרין אותן ודורכין אותן בגת וכונסין (גי' הגר"א וכובשין) אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר הגיע זמן זיתים שלוחי ב"ד שוכרין פועלין ומוסקין אותן ועוטנין אותן בבית הבד וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר ומחלקין מהן ערבי שבתות כל א' וא' לפי ביתו הגיע זמן הביעור עניים אוכלין אחר הביעור אבל לא עשירים דברי ר' יהודא ר' יוסי אומר א' עניים וא' עשירים אוכלין אחר הביעור רש"א עשירים אוכלין מן האוצר אחר הביעור עכ"ל התוספתא והנהיג מרן לבעלי אתרוגים או שאר פירות לעשות אוצר ב"ד. (מב) וז"ל נוסח שסידר מרן לעשות אוצר ב"ד. א) ה' פלוני ופלוני ופלוני

באור ההלכה

* כשמוכרין פירות שביעית. מבואר דהאיסור הוא רק כשמוכרין אבל מותר למדוד ולשקול בתוך ביתו וכדאי' בירו' ביצה פ"ג ה"ו וכן מוכח לק'

ציון ההלכה

(לו) שם: (לז) שם: (לח) כל נוסחאות אלו הועתקו מס' ה"ו עמוד מ"ד מ"ה מ"ו ומס' משפטי ארץ: (לט) מובא שם עוד נוסח ממרן בשינויים קצת וז"ל הסכם בין מר א' (החנוני) בתור צד א' ובין החתומים מטה בתור צד ב' הוסכם כדלהלן. א) צד ב' עושה את צד א' לשלוחו כדי לקחת בשבילם ירקות ופירות, ואם הצדדים יסכימו בעל פה גם יתר צרכי אוכל וצד א' מקבל עליו את השליחות הזאת. ב) צד א' מקבל מצד ב' מלבד הסכום שצד א' ישלם בעד הדברים הללו, עשרים וחמש אחוז מהסכום הזה בתור שכר טירחה וגם את כל ההוצאות שיעלו לו בקשר עם השליחות הזאת, בהתאם לזה יקבע צד א' את הסכום שצד ב' צריך לשלם לו עבור הדברים הנ"ל וצד ב' יאמין לצד א' על החשבון ולא ידרש ממנו חשבון מפורט. ג) צד א' מתחייב לקחת בשביל צד ב' רק את הפירות והירקות ויתר צרכי אוכל שאפשר להשיג אותם בלי ליכשל או להכשיל באיסורי שביעית כפי שהם מבוארים בס' שמיטת קרקעות. ד) צד א' מתחייב לא לסחור בפירות ירקות ושאר צרכי אוכל באופנים שאסור לסחור בהם כפי המבואר בס' הנ"ל. ה) צד א' ישתדל לפי מיטב יכלתו להשיג בשביל צד ב' את כל הפירות והירקות כו' שאפשר להשיג אותם באופן האמור בסעיף ג' דלעיל. ו) תוקף ההסכם הזה הוא מיום ג' בתשרי תש"ה עד יום ביטולו ע"י אחד הצדדים לפי הודעה מוקדמת של עשרה ימים ובזה באנו על החתום ביום פלוני. צד א'. צד ב'.: (מ) משמע מזה שגם מי שלא חתם על כתב שליחות יכול לקנות מחנויות השמיטה וכן הביא בס' ארחות רבנו ח"ב ע' שס"ו בשם מרן וטעמו משום דמסתמא דעת אנשי העיר שגם בשביל אורחים יהיו שלוחים: (מא) רפ"ח דשביעית ומובא בר"ש ורא"ש פ"ט מ"ח וברמב"ן פ' בהר ובתוס' רי"ד פסחים נ"א ב' ובפי' רבנו דוד פסחים נ"ב ב' ובתוס' הרשב"א שם נ"ג א' ובתוס' רבנו יהודא בע"ז ס"ב ב' ובתשו' הרשב"ש סי' רנ"ח וגם הובא בקיצור בראב"ד פ"ז ה"ג ומבואר בחזו"א שביעית סי' י"א סק"ז וסי' י"ב סק"ו ומה שרבנו השמיטה משום דסבר שאין כאן חידוש ואינו אלא עצה טובה ורדב"ז לק' פ"ז ה"ג כ' לפי שבימינו אין ב"ד שמתעסקין בזה ע"ש ומה שפי' הרש"ס בדף קנ"א א' דקאי אפירות ששית כבר תמה בזה בחזו"א סי' י"א סק"ז ע"ש: (מב) הועתק מס' ה"ו עמוד מ"ג מ"ד

דרך אמונה - ד (ביכורים ושאר מ"כ שבגבולין, שמיטה ויובל) קנייבסקי, שמריהו יוסף חיים בן יעקב ישראל עמוד מס 284 **הודפס ע"י ת**

There is another method of selling Esrogim of Shemitah that was instituted by the Chazon Ish. The Tosefta writes that a Bais Din can collect and distribute Shemitah produce, and charge money for its expenses. Chazon Ish drafted a contract that enables the Esrog sellers to be agents of the Bais Din.

דרך אמונה [להגר"ח קנייבסקי שליט"א], הלכות שמיטה פ"ו סקי"ט
בענין אוצר בית דין למכירת אתרוגים
יש עוד תקנה שהנהיג החזון איש למכירת אתרוגים של שמיטה. בתוספתא מבואר שמותר לבית דין לאצור פירות שביעית ולמוכרם בזול לנצרכים, ע"ש הפרטים. ע"כ תיקן שטרות שמוכרי אתרוגים יכולים להיות שלוחי בית דין לאצור האתרוגים ולמוכרם.

(כב) ולא במשקל (כג) ולא במנין. (כד) כדי שלא יהיה כסוחר פירות בשביעית. אלא מוכר (כה) המעט שמוכר (כו) אכסרה (כז) להודיע שהוא הפקר ולוקח הדמים לקנות בהן אוכל אחר:

באור ההלכה

פ"ח ה"ו שכ' שהרי אפשר שימדוד בה בתוך ביתו כמש"כ בצה"ל וע"ל ה"ב שהבאנו בשם מרן דבאוצר ב"ד מותר לארוז ולמדוד כי אין כאן שום מכירה כי הפירות הפקר ומחלקין את ההפקר ומהאי טעמא י"ל דגם בתנויות של שמיטה שהן בתורת שליחות אין איסור למדוד ולשקול כי הוא רק להודיע כמה הוא צריך ואין כאן מכירה כלל אלא שליחות והנה גבי שבת ויו"ט מצינו באו"ח סי' ת"ק ס"ב דאסור לשקול בשר אפי' בביתו לידע כמה יבשל ואפי' ליתנו בכף מאזניים לשומרו מן העכברים אסור ולעומת זה מצינו ג"כ קולא בשבת ויו"ט שם בסי' שכ"ג ס"א שאם ממעט או מוסיף מעט שרי וכאן מסתבר דאסור וכ"כ בבה"ל שם בשם הפמ"ג דמינקת שקורין ליווע"ר המיוחד למידה ומחזיק קווארט מותר לומר לו מלא לי כלי זה ושופך לכלי שלוקח וכאן בודאי אסור והטעם משום דשם האיסור הוא משום עובדא דחול ולכן אפי' בביתו הוי עובדא דחול ואם ממעט או מוסיף או אומר מלא לי כלי זה אין בזה משום עובדא דחול אבל כאן הטעם שיזכרו שזה פ"ש וישמרוהו בקדושה או כדי שימכרו בזול כדאי' בירו' וזה רק שייך במכירה ולא בביתו וגם אם יפחות או יוסיף מעט כיון דמ"מ מודד יבואו לזלזל בו דהוי כמכירה במדידה דרך הערמה ולכן לא התירוהו בשביעית ומ"ש בירו' בילה הנ"ל תני רשבג"א אף מפיים הוא אדם עצמו בליטרא לידע מה הגיע לו כהדא ר' מנא זבן חרובין דשמיטה אתא שאל לר' חזקיה א"ל נהגין רבנן כהדא דרשב"ג הרי הירו' מדמה שמיטה ליו"ט י"ל דמק"ו מייתי דאם רשב"ג מתיר ביו"ט גבי יו"ט דהוי עובדא דחול כ"ש שמתיר גבי שביעית דעיקר איסורו הוא משום מכירה אבל אנן קיי"ל דלא כרשב"ג ומ"מ בשביעית מותר וי"ל דגם כונת הירו' נהגין רבנן בשמיטה כהדא דרשב"ג ביו"ט אבל ביו"ט עצמו לא ס"ל כוותיה, והנה בירו' שביעית פ"ח ה"ג אמתני' דאין מוכרין פ"ש לא במדה כו' אמר למה כדי שימכרו בזול ופריך וישקלו בליטרא וימכרו בזול ומשני אם אמר את כן אף הוא אינו נוהג בהם בקדושה והרא"ש מפרש דב' טעמים ניהו אבל הגר"א גרים וימכרו ביוקר (פי' מה בכך שימכרו ביוקר) ומשני אף הוא אינו נוהג בהם בקדושה ולפ"ז צריך למכור פ"ש דוקא בזול (אבל להרא"ש י"ל דלמסקנא א"ל למכור בזול) וענין שצריך למכור בזול הוא שיהא ניכר עי"ז שהפירות הם מהפקר ואין עושה מהן רווחים ונראה שרבנו רמז לזה במש"כ להודיע שהוא הפקר אע"ג דעתה אינו הפקר דכבר זכה בו אלא הכונה להודיע שהוא זכה בו מהפקר ולכן מוכרן אכסרה בלא רווחים ועי"ז יזכור שיש בהם קדושה ואסור למוכרן אלא לקנות בהם אוכלין אחרים כמו שסיים רבנו ולוקח הדמים לקנות בהם אוכלים אחרים:

אוצר החכמה 1234567

דרך אמונה

נתרצו להיות ב"ד בעיר לקיים אוצר ב"ד של פירות שביעית לצורך הצבור. ב) אחר שנעשו ב"ד באו בהסכם עם מר פלוני נ"י שיהי' הוא השליח שלהם לפקח על חלוקת השדה שלו ועל אשר נמצאת תחת רשותו ולעשות את כל העבודות הנחוצות והמותרות על ידו או ע"י פועלים שלא ילך שום דבר לאיבוד. ג) הנ"ל נותן לב"ד זכות להכניס את הפירות של החלקות הנ"ל לתוך המחסן שלו ולחדר הדרומי בצריף ולהחזיקם שם. ד) חלקות השדה הנ"ל נמצאות בכפר פלוני וגם הצריף והמחסן הנ"ל נמצאים שם. ה) הב"ד קובע את המקום הנ"ל לאוצר ב"ד. ו) הב"ד קובע להנ"ל שכר של מאה וחמשים ל"י לחדש בעד כל העבודות הנ"ל ובעד שכירת המקום. ז) הנ"ל יגבה את הסכום הנ"ל מלבד כל ההוצאות אשר יהיו לו מאלה שיקחו את הפירות לכל מדה ומשקל כפי שיעלו ההוצאות וע"ז בעה"ח ביום ערב ר"ה תשי"ב זכרון מאיר נאם ונאם ונאם עכ"ל. ואין ליטול דמים עבור הפירות כמו כל השנים רק בזול יותר וכ' מרן (מג) כאשר חושב את מחיר האתרוג כבכל שנה משכח את ענין מצות שביעית. (מד) כשעושין אוצר ב"ד אין לחוש לאיסור סחורה שהרי אין כאן סחורה ולא לדמי שביעית שהדמים משלמים עבור הטירחא לא עבור הפירות ולכן מותר בלי הקפה ומותר לארוז ולמדוד כי אין כאן מכירה [עי' בסמוך ה"ג] (מה) ומותר להם לדרוך ענבים בגת וזיתים בבית הבד [ע"ל פ"ד הכ"ג] וגם מותר לקצור כל השדה בבת אחת (מו) ואם הם בזמן הביעור באוצר ב"ד א"צ לבער כי זה שהוא הפקר הוא כמבוער. (מז) ואין לדייניס לקחת דמים ושמענו שמרן נסתפק אם אפשר לקחת מעות עבור המלאכות שקודם קצירה כי בתוספתא לא נזכר אלא מקצירה ואילך ומלשון נוסח כר ב"ד שסידר מרן הנ"ל משמע להיתר (מח) וכן המנהג היום. (מט) ואין רשות לב"ד לשמור את הפרדס והשדה שלא יקחו ואם שומרים הוי משומר (נ) גם אין לב"ד לקנות פירות כדי לחלק (נא) גם אין לאנשי המקום שבו גדלו הפירות זכות קדימה אלא לפי נפשות וצורך: (כ) כשמוכרין פירות שביעית. באופן שמותר למכור כנ"ל ה"א ב' (נב) ודוקא כשמוכר אבל אחר שכבר קנה מותר לו לשקול בבית לידע כמה הגיעו: (כא) לא במדה. (נג) וכן אסור למדוד בכלי שיודע מדתה ואפי' אם מדד בכלי כמה פעמים וסמך ע"ז שלא יתאנה שיודע כבר דכלי זה בשער זה שוה לו למכור ואפי' אין יודע מדתה שהרי כלי זה משמשתו בשימוש מדה ואסור (נד) ואפי' למדוד באצבעו כמה הוא ארכו או לרמוז ללוקח למדוד באצבעו אסור: (כב) ולא במשקל. כגון ירקות שדרך לשוקלן (נה) וי"א דדוקא במה שדרכו אבל ירק שדרך לשוקלו מותר למוכרו במדה ומנין וכן תאנים שדרך למנותן מותר למוכרן במדה ומשקל (נו) וי"א דבכל גווני אסור: (כג) ולא במנין. (נז) וכן אם עשה חבילות חבילות במנין או במשקל כל א' אף שעכשיו אין מונה אלא מוכר חבילות הרבה ביחד אסור דלא גרע מאגודות בסמוך ה"ד שהוא דרך סחורה (נח) וכן אסור למכור פירות שביעית באריזה שדרך למוכרם כך כל השנים ובמקום שאפשר ישתדל לקנות רק אצל אלה שמוכרין כדין מיהו אף אם המוכר עובר אין הפירות נאסרים: (כד) כדי שלא יהי' כסוחר פירות בשביעית. (נט) וגם יבואו לזלזל בזה ולא ישמרו בקדושת שביעית: (כה) המעט שמכר. כנ"ל ה"א שלא הותר למכור אלא מעט: (כו) אכסרה. פי' באומד (ס) כדי שימכור בזול וידעו שהוא פירות שביעית: (כז) להודיע שהוא הפקר. וינהוג בו קדו"ש ולא יקנה בדמים אלא אוכלים אחרים כנ"ל ה"א:

ציון ההלכה

ומס' משפטי ארץ עמוד רנ"ח: (מג) קובץ אגרות ח"ב סי' ע"ג: (מד) עי' בס' משפטי ארץ ע' רנ"ה מה שהעידו בשם מרן: (מה) חזו"א שביעית סי' י"ב סק"ו ושמעתי בשם מרן שאוצר ב"ד מותר להם לעשות שימורי עגבניות במלח וגם רסק עגבניות ועי' בחשו' רשב"ש סי' רנ"ח שהביא התוספתא דאוצר ב"ד וכתב נראה ממנה ששלוחי ב"ד יכולין ללקוט בשביל עניים וה"ה לשמור לפי שב"ד הם ידי עניים עכ"ל נראה כונתו ללקוט יותר מהשיעור אפי' כל השדה ולשמרן בשביל העניים: (מו) רמב"ן פ' בהר ומבואר בחזו"א סי' י"א סק"ז ושמעתי בשמו שגם הנמצאים בחנויות שמיטה שהם ע"י שליחות כנ"ל בזמן הביעור א"צ ביעור דהוי כמו הפקר וכן הביא בס' ארחות רבנו ח"ב ע' שס"ה: (מז) בס' מ"א הנ"ל בשם מרן: (מח) עי' ארחות רבנו ח"ב ע' שנ"ז: (מט) כן העיד גיסי הגר"ש ברזם זצ"ל בשם מרן ומובא ג"כ בס' ארחות רבנו ח"ב ע' של"ג של"ד וכ"כ בס' מ"א הנ"ל בשם מרן: (נ) ס' מ"א הנ"ל בשם מרן: (נא) שם: (נב) ירו' בילה פ"ג ה"ו וכן מבואר בראב"ד כאן וכן מבואר לק' פ"ח ה"ו: (נג) חזו"א שביעית סי' י"ד סקי"ב ואפי' אם אין הלוקח יודע שהוא יודע מדתה כדמשמע בתוספתא פ"ו ה"י: (נד) פה"ש והוא מירושלמי ע"ש: (נה) ר"מ בר מנחם רומנו ומשנה ראשונה: (נו) חי"ט ומלא"ש ותפא"י וכ"נ מסתימת רבנו: (נז) חזו"א שביעית סי' י"ד סקי"ב: (נח) שם סי' כ"ו בסדר השביעית אות ז': (נט) עי' ירו' ופי' הרא"ש והגר"א בשנו"א פי' הטעם משום בזיון וצ"ע: (ס) ירו' ע"ש ועי' רדב"ז ועי' בבה"ל:

Shemitah & Pruzbul Part III Shiur

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY SHIUR VIDEO

HASHEM'S FRUITS:

The verses that deal with the prohibitions of working the fields on *shemitah*, as well as the limitations of how one can use produce that grows during the seventh year, are found in Parshas Behar; however, the first mention of crops grown during *shemitah* is in Parshas Mishpatim. At the end of the Parshas Mishpatim, the Torah says that one may work his fields for six years, but on the seventh year he must abandon his field and let poor people eat the crops, with any leftovers being forsaken to be eaten by animals.

We see that the mitzvah of *shemitah* entails to make the fruits of the land *hefker*, to be eaten by anyone who comes across them. It is certainly forbidden to work the land or to keep the fruit after the time when it must be abandoned. Fruits that grew after the owner of the field worked on *shemitah* in violation of halacha are known as "*ne'evad*", fruits that came through [forbidden] work. Produce that is taken into one's home in a forbidden manner, rather than being made *hefker* is known as "*shamur*", protected fruit.. There is a discussion in halacha regarding what should be done to the produce once it is *shamur* or *ne'evad*. In any event, it certainly is forbidden to create either type of case.

IS HEFKER AUTOMATIC?

There is a famous dispute between the Mabit and the Bais Yosef regarding whether the produce of *shemitah* becomes *hefker* automatically or if the owner is obligated to declare them *hefker*. The Mabit says that the Torah makes the fruits *hefker*, and the owner doesn't have to do anything for it to happen. Since the fruits are inherently *hefker*, there would automatically be no obligation on the owner to separate *terumos* and *ma'asros*. The Bais Yosef disagrees and says that one is commanded to make his fruits *hefker*, but it does not happen by itself. He goes so far as to say that until the owner declares his produce ownerless, they still belong to him. Accordingly, until the owner makes the produce *hefker*, he would have an obligation to separate *terumos* and *ma'asros*.

Another ramification of this dispute between the Mabit and Bais Yosef would be the status of produce grown in Eretz Yisroel on land owned by non-Jews. According to the Mabit, all the land in Eretz Yisroel is inherently *hefker*, including land owned by non-Jews, which would mean that even these fruits have *kedushas sheviis*. According to the Bais Yosef, the land is not *hefker* until the owner declares it *hefker*; therefore, land owned by non-Jews would not have *kedushas sheviis*.

L'ACHLAH:

In Parshas Behar, it is stated that the fruits of shemitah are "for you and everybody else to eat" [*l'achlah*]. It then says that whatever is left should be left out for animals to eat. Chazal learn from this verse that the way people use the produce must be similar in a certain sense to the way animals use it. This halacha is known as "*l'achlah*" and has a number of ramifications.

First of all, included in the halacha of "*l'achlah*" is that a person can only eat the fruits of his field insofar as animals are able to eat them. To give an example: Let's say that the harvesting season for peaches is in August. Until that time, peaches can be found on trees and both people and animals could eat them. After all the peaches are harvested, no more would be found on trees. At that time, the only peaches to be found would be in an individual's personal possession. Since at this time no peaches remain that animals can eat in the field, if a person would continue to eat them in a normal way, it would be perceived as an expression of ownership, which is forbidden. While eating these peaches is not forbidden, showing ownership on them is; therefore, once the time of harvesting has passed, one must make all the peaches in his possession *hefker*. This time is known in halacha as the "*zeman biur*".

Some Rishonim actually say that one must destroy the produce after the *zeman biur;* however, the accepted *p'sak* is in accordance with those who say that it does not need to be destroyed but must be made *hefker*.

Also included in the rule of "*l'achlah*" is that the produce may not be used for selling for profit. Buying and selling the fruits would be a form of showing ownership, which is forbidden. Additionally, if one were to exchange *shemitah* fruits for money, the *kedusha* would transfer from the fruit onto the money as well, which would create restrictions on how the money can be used. So how is it possible for stores to sell produce on *shemitah*? The Halacha is that it cannot be bought and sold for money in the regular sense, but it can be bought and sold with a method known as "*havla'ah*". This means that the cost of the *shemitah* produce is "swallowed" into the price of another item that is permissible to sell. For example, if someone wants to sell apples that grew on *shemitah*, he cannot sell them directly. Instead, he can sell another item that is not a fruit grown on *shemitah*, charge a bit more for that item, and throw the apples into the deal for free.

As we mentioned, *shemitah* produce grown by a Jew must be made *hefker*, so it would be forbidden to sell in any case. The leniency of *havla'ah* would only be applicable in cases where it is permitted to sell the fruit. One example of this would be if it

were fruits grown by a non-Jew according to the opinion that these fruits have *kedushas sheviis*.

One more ramification of a fruit having *kedushas sheviis* is that the peels and any other part of the fruit that is not eaten cannot simply be thrown away. It has to be treated with proper respect and placed in a special place until it rots. Once it is no longer edible, it no longer needs to be used only "*l'achlah*" and can be disposed of.

LULAV AND ESROG;

A very practical application of these laws comes into play when purchasing an esrog. If the esrog grew on the seventh year, it has *kedushas sheviis* and cannot be bought or sold. (Whether "growing" is defined by when the fruit sprouted from the ground or when it was picked is a discussion that is beyond the scope of this overview.)

A lulav is not a fruit and does not have *kedushas sheviis*. The Gemara actually says that a lulav does have *kedushah*; however, the reason it says this is because *lulavim* were used in those days as brooms. Today, no one uses them in such a manner; therefore, a lulav is merely akin to a piece of wood.

Since the lulav has no *kedushas sheviis* and the esrog does, one would have to sell the lulav at an inflated price and throw in the esrog for free.

OTZAR BEIS DIN:

As we said, the fruits of the seventh year must be made *hefker*, and anyone who wants can come and take some. This, however, is not a practical way of obtaining fruits and vegetables for most people. Most people do not live near farms and cannot just go and take some fruit. So how should they get produce during *shemitah*?

To deal with this problem, Chazal instituted something called Otzar Beis Din. This concept, which is mentioned in the Tosefta, means that a beis din has the ability to hire workers to pick the fruit from the trees, transport it to population centers and distribute it to the people. Since they are doing this for the public benefit, and not for a profit, and it is being done by a beis din and does not include any private ownership, it is permitted on *shemitah*. They also can charge a minimal price to cover the expenses of paying the workers and the transportation and other costs, as long as they are not selling it at a profit.

This is how most people in Eretz Yisroel obtain produce during the seventh year.

HAVDALLAH WINE:

There are many other applications of the rule of "*l'achlah*"; however, we will mention just one more fascinating one.

By Havdalah, many people are accustomed to spilling out a bit of wine to use to put out the candle. Some also have a custom of taking some wine and placing it in their eyes or pockets. When using shemitah produce, itmust be disposed of in a respectable manner and cannot be used in a destructive way; therefore, it would not be permitted to spill out *shemitah* wine for either of these purposes.

To watch the video or listen to the shiur given by the Dayan, visit: www.baishavaad.org/yorucha-topics
Or signup to receive them via whatsapp: 732.232.1412

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION

To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.

VISION

Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms.

Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance, enabling participants to have the tools to proclaim with confidence, "Yes. *Nossasi venosati be'emunah!*"

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburos coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source — coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim — they will acquire the clarity to determine not only what is a שאלה, but, more important - why.

Only through עמלות בתורה — understanding the fundamentals of the subject — can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Fulfillment and satisfaction in the realm of the divine is like no other. A *mesayem masechta* revels in the transcendent feeling of his accomplishment. Truly sublime and the envy of his peers.

Contemporary businessmen have their own, unique, 'siyum hashas' at the completion of Yorucha corriculum. It is the moral imperative of a frum yid, and now accessible to all.

The *hadran alach* of Yorucha is the ultimate badge of honor and medal of distinction for the businessman of our times.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

Core Curriculum

(subject to change)

PART I
Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
  - Obligation to Adhere to Civil Law
  - How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
  - What Constitutes a Minhag
  - How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II
Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1
- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
  - Backing Out
  - Where Backing Out Causes a Loss
  - Working Pro Bono and Hiring Jewish
  - Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
  - Understanding Asmachta
  - Agreements and Kinyan Devarim
  - The Halachic "Agreement Validation" Clause
  - Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
  - Structuring
  - Legal Entities and Trusts
  - Management
  - Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III
Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
  - Ani Hamehapech
  - Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
  - Mechusar Amana
  - Mi Shepara
  - Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

* Number of weeks for this topic

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Pruzbul and other Shmitah Topics

Winter 5782 (Leap Year) - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Collections and Bankruptcy- 2
- Ribbis 101 / The Basics - 4
- Ribbis by way of Commerce -4

Winter 5782 - 2nd Semester - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 3
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2
- Partnership Dissolution - 2

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - Final Testing and Review

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and Fiduciary
- Partnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika:Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BELLE HARBOR
Congregation Bais Yehuda
R' *Dovid Semel*

BROOKLYN
Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Flatbush Park Jewish Center
Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Yad Yosef Torah Center
Rabbi Eddie Kassin

CATSKILL REGION
Tamarack Hills - Ellenville
Rav Dovid Grossman

CHICAGO
Agudas Yisroel of West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

CLEVELAND
Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS
Congregation Toras Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DETROIT
Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller

FAIRLAWN
Rabbi David Pardo

FAR ROCKAWAY
Khal Zichron Moshe Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash
Rabbi Avrohom Hartman

GATESHEAD, UK
Rabbi Dov Oppenheimer

GIBRALTAR
Massias Hall
Rabbi Rafi Bitan

JACKSON
Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

LAKEWOOD
Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash Ohev Yisroel
Dayan Shmuel Honigwachs
Reb Shaya Ellinson

Bais Medrash of Chestnut
Rabbi Yosef Greenfeld

Bernath and Rosenberg
Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck
R' Yehoshua Wolf

Bitbean
Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Clearstream Chabura
Rabbi Yosef Fund
R' Yitzy Rosenbaum

Kehal Nachlas Yaakov
Rabbi Mayer Boruch Turin
R' Moshe Netzer

Madison Executive Offices
Rabbi Doniel Dombroff

Minyan Avreichim Sefaradi
Rav Ariel Ovadia

LAWRENCE
Heichal Dovid (W)
Reb Yakov Lowinger
Rabbi Mattisyahu Blumenthal

Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov
Rabbi Yisroel Gold

LOS ANGELES
Bait Aaron Torah Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA
Rabbi Zalmen Frager

LIDO BEACH
Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MINNEAPOLIS
Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY
Brisker Kollel
Rabbi Michoel Illes

Congregation Torah Utfila
Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Khal Chaye Avraham
Rav Yecheskel Spitzer
Rabbi Eli Moskovitz

Monsey Night Kollel
Rabbi Yisroel Sapirstein
Reb Shimon Marlin

Zichron Yakov
Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

PASSAIC
Rabbi Yaakov Pascal

PHILADELPHIA
Philadelphia Community Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

QUEENS
Cong. Ohr Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

ST. LOUIS
St. Louis Chabura
Reb Yaakov Klein

STATEN ISLAND
Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO
Ateres Mordechai, Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

WATERBURY
Yeshiva Ateres Shmuel
Rabbi Bernstein

WEST HEMPSTEAD
Eitz Chayim of Dogwood Park
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W. Hempstead
Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE
Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos
Rabbi Shmuel Witkin

Yeshiva Gedola Five Towns
Rabbi Ami Glassberg

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

732.232.1412 888.485.VAAD(8223) #302 yorucha@baishavaad.org baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

888.485.VAAD(8223) #303
yorucha@baishavaad.org
baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.

CURRENT CHABUROS

Five Towns • Belle Harbor • Chicago • Queens • Lakewood • Dallas • Jackson • Philadelphia • Lido Beach • Staten Island • Monsey
Los Angeles • Baltimore • Far Rockaway • West Hempstead • Cleveland • Flatbush • Toronto • Boro Park • Minneapolis • Detroit • St. Louis